פרשת ויקהל PARASHAT VAYAKHEL

Capítulo 35

¹Moshé congregó a toda la asamblea de los Hijos de Israel, y les dijo: "Estas son las cosas que el Eterno ka ordenado hacer. ²Durante un periodo de seis días פרק לה אַ וַיַּקְהַל משָּׁה אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְּׁרָאֵל וַיִּאמֶר אֲלַהֶּם אֵלֶה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָה יְהֹוֶה לִּשִׂת אִתם: ב ששת ימים

ONKELÓS

א וְאַכְנִשׁ (נ״א וּכְנַשׁ) משֶׁה יָת כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמֵר לְהוֹן אָלֵּין פִּתְּגָּמֵיָּא דִּי פַקּד יְיָ לְמְעְבַּד יְתְהוֹן: בּ שִׁתָּא יוֹמִין

RASHÍ

(א) וַיַּקְהַל משָה. לְמָחֲרַת יוֹם הַכְּפּוּרִים כְּשֵׁיַרַד ימים. (ב) ששת ואַכנישׁ: ותרגומו דבורו. הַהַר. וְחוּא לְשׁוֹן הַפַּעִיל, שַׁאֵינוֹ אוֹסֵף מלאכת שַׁבַּת לַהַם אַזְהַרַת הקדים ַהַשַּׁבַּת: את דוֹתֵה שַׁאַינוֹ לוֹמַר הַפִּושָׁכַּן, נָאַסְפִּין עַל פִּי תַּר אַלַא בַּיַדִים

TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

35

- 1. יַּיְקְהַל מֹשֶׁה /Moshé congregó. Al día siguiente de Yom Kipur, luego de descender del Monte Sinaí. El verbo יַּיִקְהַל ("congregó", está en el modo causativo hif'il, indicando que el sujeto no congrega a la gente con las manos, sino que la gente misma se congrega porque él les habla. E igualmente, su traducción por el Targum debe ser וְאַבְּנִשׁ, hizo que se congregaran. 3
- 2. שֵׁשֶׁת יְמֵים / SEIS DÍAS. Moshé les antepuso la prohibición de realizar labores en Shabat al mandamiento de construir el mishkán [Tabernáculo], con ello queriéndoles decir que la construcción del mishkán no tenía precedencia sobre el Shabat.⁴
- 1. Séder Olam 6. Esta parashá es continuación directa del v. 34:29, donde se narra que Moshé descendió por segunda vez de la montaña, sobre lo que Rashí ahí mismo (s.v. וְיְהֵי בָּרֶדֶת מֹשֶׁח.) explica que eso ocurrió en Yom Kipur. Los versículos 34:30-35 no narran sucesos que específicamente ocurrieron después de haber descendido de la montaña, sino que describen una situación usual que ocurrió durante largo tiempo, como Rashí señala en el v. 34:31, s.v. וְיִדְבֵּר מֹשֶׁח אֲלִיהֶם, por lo que no constituyen un suceso que rompa la continuidad de la narrativa (Gur Aryé).
- 2. El modo causativo hifil indica que el sujeto causa que otra persona realice la acción. En este caso, Moshé hizo que el pueblo se congregara por medio de sus palabras. Así, pues, el significado preciso de יְּקְמָּל sería "hizo que ellos mismos se congregaran".
- 3. Al igual que וְיַּקְתֵּל en hebreo, el verbo arameo también se halla en el modo causativo hifil. En algunas versiones textuales del Targum de Onkelós, aparece sa forma יְּבָנִשׁ, que es un verbo

- conjugado en el modo simple kal, en vez de אַנאָכּנ. Aquí Rashí enfatiza que esa versión textual es errónea, ya que Moshé no congregó al pueblo directamente con sus manos, sino indirectamente a través de su palabra (Gur Aryé).
- 4. Mejiltá. En los vv. 31:12-17, después de haber ordenado a Moshé con respecto a la construcción del Tabernáculo, Dios instruyó a Moshé que no obstante la importancia capital que tenía el construirlo, aun así su construcción no se anteponía al sumplimiento del Shabat. Rashi ya habia señalado este mismo en el v. 31:13, s.v. אָך אַת שָׁבַּתֹתֵי תַּשְׁכוֹרוּ. Por tal razón, parecería superfluo que aquí de nuevo se enfatizase esta misma idea. Sin embargo, como en aquella ocasión Dios primero había ordenado construcción del Tabernáculo y luego la observancia del Shabat, todavía se podría haber pensado que aquello que fue dicho primero tenía precedencia sobre lo dicho en segundo lugar. Por esta razón, en esta parashá al enunciar primero la obligación de cumplir las leyes de Shabat, y sólo después impartir las órdenes relativas al Tabernáculo (que comienzan

se podrá hacer labores, pero el séptimo día será sagrado para ustedes, un Shabat de reposo completo para el Eterno; todo el que haga una labor en él morirá. ³No encenderán fuego en todas sus moradas el día de Shabat."

⁴Moshé habló a toda la asamblea de los Hijos de Israel, diciendo: "Esto es lo que él Eterno ha ordenado, diciendo: תֵּעְשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִּי יִהְיֶּה לְבֶם קָּנֶדשׁ שַּׁבָּת שַּׁבְּתוֹן לִיהוָֹה כְּלּר הְעשֶׁה בָּוֹ מְלָאכָה יוּמֶת: גּ לְא־תְבַעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מְשְׁבְתִינֶכֶם בְּיַוֹם הַשַּׁבְּת: פ ר וַיִּאמֶר משֶׁה אֶל־בְּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְּׁרָאֵל לִאמֶר זֶה הַדְּבְר אֲשֶׁר־צְּוָה יִהוָּה לֵאמְר:

ONKELÓS

תּתְעֲבֵד עֵבְדְּתָּא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְהֵי לְכוֹן קּוּדְשָׁא שַׁבַת שַׁבְּתָא קֵדָם יְיָ כָּל דְּיַעְבֵּד בֵּיהּ עָבִדְתָּא יִתְקְטַל: ג לָא תְבַערוּן אֶשְּׁתָא בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא: דּ וַאֲמֵר משֶׁה לְכָל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׁרָאֵל לְמֵימָר דֵין בִּתְגָּמָא דִּי פַּקּד יְיִ לְמִימָר:

— RASHÍ

つうでか לַחַלָּק אומרים: מרבותינו יש mg (7) אשׁ. תבערו (な) でか לַכֶּם: לאמר ויש ,גאַת, לַלָאו הַבְעַרַה אומרים:

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

- 3. אַ הְּבְּעֵרוּ אֵשׁי /NO ENCENDERÁN FUEGO. Entre nuestros Maestros hay quienes afirman que en este versículo se especificó la prohibición de encender fuego con el propósito de enseñar que sólo es un precepto prohibitivo. Y también hay quienes afirman que fue excluida de la categoría general de labores prohibidas para hacer una distinción entre cada labor.
- 4. 'זָה הַדְּבֶּר אֲשֶׁר צְּוָה ה' / ESTO ES LO QUE EL ETERNO HA ORDENADO. A mí, para que yo lo dijese a ustedes. ⁸

en el v. 35:4], Moshé quería subrayar que a pesar de la suposición anterior, el cumplimiento del Shabat pasaba por encima de la construcción del Tabernáculo (Sifté Jajamim). Ver también la nota 123 de la parashat Ki Tisá.

- 5. Si encender fuego sólo se considera como un precepto prohibitivo y no más, ello implica que su transgresión no es castigada con la pena de muerte a manos del tribunal o *karet* (muerte prematura o sin hijos a manos del Cielo), sino con azotes, ya que sería equivalente a cualquier otro precepto negativo cuya pena son solamente azotes (*Sifté Jajamim*).
- 6. En ei versículo anterior la Torá enuncia la prohibición general de no realizar labores prohibidas en Shabat. Ese versículo ya incluye cualquier labor prohibida. Por lo tanto, parecería superfluo enunciar aquí la prohibición específica de no encender fuego. Citando cierta opinión de uno de los sabios talmúdicos, Rashí ofrece aquí una explicación de por qué la Torá especifica la labor de encender

fuego.

- 7. Shabat 70a. Se pudo haber pensado que como el mandamiento de observar el Shabat es uno solo, entonces, si una persona realiza por inadvertencia las 39 labores principales prohibidas, solamente estaría obligado a traer una ofrenda de pecado [jatat] por todas ellas. El haber mencionado especificamente esta labor enseña que su transgresión recibe un condena propia. Y, puesto que encender fuego es una labor principal [ab melajá], lo mismo se aplica entonces a todas las demás labores principales, de modo tal que por cada labor transgredida se recibe una condena aparte (Sifté Jajamim).
- 8. En la Torá, el verbo לאמר (lit., "para decir") generalmente indica que aquello que se dice a un individuo debe ser repetido por éste a otra persona. En la frase introductoria usual que aparece en muchos versículos, אַלָּ מֹשֶׁר לָאמֹר, que literalmente dice "el Eterno habló a Moshé para

¹¹el [techado del]

⁵Tomen de ustedes una porción separada para el Eterno; todo generoso de corazón traerá la porción separada al Eterno: oro, plata y cobre; 6lana turquesa, lana púrpura, lana carmesí y lino; vellocino de cabra, ⁷pieles de carnero teñidas de rojo y pieles de tejashim; madera de acacia: 8 aceite para las luminarias y especias para el aceite de la unción y para el incienso de especias; ⁹piedras de ónix y piedras de engaste para el Efod y para el Pectoral. ¹⁰ Todo sahio de corazón đе entre ustedes vendrá v hará todo el Eterno ha ordenado:

הּ קְּחֹוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לֵיחֹּיָה כֵּל נְרָיב לְבֹּוֹ יְבִיאֶּהָ אֶת תְּרוּמָת יְהֹוֶה זְהַב וְכֶפֶּף לְבֹּוֹ יְבִיאֶּהָ אֶת תְּרוּמַת יְהֹוֶה זְהַב וְכֶפֶּף וְּנְחְשֶׁת: וּוּתְכֵּלֶת וְאַרְגָּמֵן וְתוֹלַעֵת שְׁנִי וְשְׁמִים וְעַצִי שִׁמִים: חּ וְשֶׁמֶּן וְעֹרֹת הִּחָשֶׁים וַעַצִי שִׁמִים: חּ וְשֶׁמֶּן לְמְּמֶן הִמְּשְׁהָה לְמֶמֶן הִמְּשְׁהָה וְלַקְמָרֶת הַפִּמִים: מּ וְאַבְנִי־שֹׁהַם וְלַקְמָרֶת הַפִּמִים: מּ וְאַבְנִי־שֹׁהַם וְלַקְמָרֶת הַפִּמִים: מּ וְאַבְנִי־שֹׁהַם וְאַבְנִי מִלְּאֵים לְאֵפִּוֹד וְלַחְשָׁן: יְוְבָּל־ וְאַבְּרִי מְלָאֵים לְאֵפִּוֹ וְתַשְׁיוֹ אֵתְ כָּל־ בְּכֶם יְבָּאוּ וְיֵעֲשׁׁוּ אֶת כָּל־ אֶת־הַמִּשְׁבָּן אֶת־ הָמִשְׁבָּן אֶת־ יְהוֹה: יִּא אֶת־הַמִּשְׁבָּן אֶת־

- ONKELÓS

Tabernáculo:

ה סִיבּוּ מִנְּכֹוֹן אַפְּרָשׁוּתָא קֵּדֶם יְיָ כֹּל דְּיִתְּרְעֵּי לָבֵּיהּ יִיְתֵּי יָת אַפְרְשׁוּתָא קֵּדֶם יְיָ דַּסְפְּא וְּנְחְשְׁא: וּ וְמַשְׁכֵי דְדְּכְרֵי מְסֵמְקֵי וְמַשְׁכֵי דְסַסְּגּוֹנְא וְאָעֵי שְׁשִׁין: חּ וּמִשְׁחָא וְלְתָּבְיָא וְאַרְנְּיָרְ וְאָעֵי שְׁשִׁין: חּ וּמִשְׁחָא וְלְתְּבְיָא וְאַרְנִי וּבִּיּקְ וְאָצִי שְׁשִּׁין: חּ וּמִשְׁחָא וְלְתְּבְּיִא וְאַרְנִי וּבִּיּקְיא וְאָצִי שְׁשִּׁין: חּ וּמִשְׁחָא לְשְׁקְּצְא וְאַרְנִי וּבִּיּבְע וְחוֹרִי וּבּוּץ וְּמְעַזִּי: זּ וּמַשְׁכֵי דְדְּכְרֵי מְשְׁבְּיְא וְאָבְינִי אִשְׁלְמוּתְא לְשְׁקְּצְא יְתְּבְּיוֹין יְת כְּל דִּי כַּקְּד יְיִ: יִא יְת מִשְּׁכְּנְא יְתּ בִּיּסְנִייִי לְבָּית וְבִיּבְּי וְתְיִים בּיִּלְבְּי וְנִיעְבְּדוּן יְת כְּל דִּי כַּקְּד יְיָ: יִא יְת מִשְׁכְּנְא יְתּ בְּעִבְּי בִּיּבְּי בִּקְּר יִיִּבְּי בִּקְּר יִיִּיִי בִּיִּם בִּיִּבְי בִּבְּי בִּבְּים בִּיִבְי בִּבְּי בִּיִּבְּי בִּיִּבְי בִּבְּי בִּבְּי בִּיִּבְי בִּבְּים בְּיִבְיִי בִּיִּבְי בִּיִּבְי בִּיִּבְי בִּיִּבְיי בְּיִבְּיִבְּי בְּבְּיִבְי בְּיִבְּיִם בְּיִבְּיִי בְּיִבְּיִי בְּיִּבְיע וְּהִבְּיִבְיִי בְּיִבְּיִתְיִיְנִייִי יְתְּיִבְּיִי בְּיִבְּיִים בְּעִבְּיוֹים מִשְּבִּי בְּבְּיִים יִּבְיי בְּבִּים יִּיבִיי לְבָּיִבְּע וְּיִיבְּיים בְּבִּים בִּיבְּי בְּבְּייִים בְּבִּים בְּבִּים בְּיִבְיי בִּיִּבְּי בְּיִבְּי בְּיִבְיי בְּבְּיִים בְּיִבְּי בִּיִּבְּי בְּיִבְּיִים בְּבִיּבְיי בְּיִבְּי בְּיִבְּי בְּבְּיִיבְי וְּיִבְּיִים בִּיבְּיים בְּיבִּי בְּבְּעִים בְּבְּיִים בִּבְּים בְּבִּים בִּבּוּי בִּבְּיים בִּבְּים בְּיִיבְי בְּיִיבְייִי בִּיִּבְיּים בְּיִבְּיִים בִּיבְּיִים בְּיִים בְּּבְיּים בְּבְּיִּים בְּיבְּיִים בְּיִּבְיי בְּיִּיִים בְּיִיבְיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְיים בְּיבְּיים בְּיבְּבִּים בְּיִבְיים בְּיִיבְיים בְּיִיבְייִים בְּבְּיִים וּבְיבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִיבְייִי

- RASHÍ

(n) נְדִּיבּ לָבּוֹ. עֵל שֵׁם שֶׁלְּבּוֹ נוֹדְבוֹ קָרוּי נְדִיבּ בְּמְקוֹם צַנְּאָתָן: ייאּ) אָת הַמִּשְׁבָּן. יְיִרעוֹת לֵב. כְּבָר פַּרַשְׁתִּי נִדְבַּת הַמִּשְׁבָּן וּמְלָאכְתוֹ הַתַּחְתּוֹנוֹת הַנִּרְאוֹת בְּתוֹכוֹ קָרוּי מִשְׁבְּן:

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

11. אֶת הְמִּשְׁכָּן /EL [TECHADO DEL] TABERNÁCULO. La cubierta hecha de las cortinas inferiores que son visibles desde el interior de la estructura del Tabernáculo recibe el nombre de mishkán, Tabernáculo. 10

decir [לאמר]", la expresión "para decir" implica que Moshé debía decir a Israel lo mismo que Dios le había dicho. Aquí, sin embargo, se podría haber entendido que Dios había ordenado algo a Israel para que éste lo dijera a otros. Por ello Rashí precisa que en esta frase לאמר tiene un significado idéntico a los demás (Mizrají).

- 9. En las parashiyot de *Terumá*, *Tetzavé* y la primera parte de *Ki Tisá* hasta el v. 31:11.
- 10. En sentido estricto, el nombre מִשְׁכָּן, mishkán,

unicamente se refiere a las diez cortinas inferiores, hechas de lino trenzado, lana turquesa, lana púrpura y lana carmesí. El "techo" fabricado con estas diez cortinas son las que propiamente son llamadas mishkán [ver supra, 26:1]. Aunque por extensión también se aplica a toda la estructura, tanto en aquel versículo como en este la Torá utiliza aquí este nombre en un sentido específico. En el v. 26:1, s.v. אַרְאָרָתְּ מְשֶׁרְ מָשֶׁרְ מָשֶׁרְ מָשֶׁרְ מָשֶׁרְ יָרִיעִת, Rashí ya había explicado que מִשְּׁכְּר מִעְשֶׁר מָשֶׁר יְרִיעִת se refiere propiamente a este conjunto de cortinas. Ver también la nota 156 de la parashat

^{5. 127 /} GENEROSO DE CORAZÓN. Puesto que es su corazón el que lo motiva a donar, es específicamente llamado "generoso de corazón". Ya he explicado la donación para el Tabernáculo y para su construcción en las secciones donde nueron dados sus preceptos respectivos. 9

tienda y su cobertura, sus אָהְלָוּ וְאֶת־מִכְמֵהוּ אֶת־קְרְסִיוֹ sus maderos; sus barras; וְאֶת־קְרְשִׁיוֹ אֶת־בְּרִיחְוֹ אֶת־עֲמָּהְיוֹ אֶת־בְּרִיחְוֹ אֶת־בְּרִיחְוֹ אֶת־בְּרִיחְוֹ אֶת־בְּרִיחְוֹ אֶת־בְּרִין וְאֶת־ sus pilares y sus basas; ¹²el Arca וְאֶת־בְּבְּרִיוֹ: יב אֶת־הַבְּבְּרוֹ וְאֶת בְּרָכְת y sus varas, su Cubierta y el Velo בַּדְיוֹ אֶת־הַבַּבְּרֶת וְאֵת בְּרָכֶת de separación; ¹³la Mesa y sus יוֹ אֶת־הַשָּׁלְחֲן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶת־הַשְּׁלְחֲן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶת־ בּאַרְהַן וְאֶתּרְ בּאַרְהַן וְאֶתּרְ בּאַרְהַן וְאֶתְרֹיִי יִיּ

פּרְסֵיהּ וְיָת חוֹפָאַיה יָת פּוּרְפוֹהִי וְיָת דַּפּוֹהִי יָת עַבְּרוֹהִי יֶת עַפּּרוֹהִי יֶת שַּמְכוֹהִי: יב יַת אַרוֹגַא וְיַת אַרִיחוֹהִי יַת כַּפּרְתָּא וְיָת פָּרְכִּתָּא דִפּרְסָא: יג יֶת פָּתוֹרָא וְיָת יב יַת אַרוֹגַא וְיַת אַרִיחוֹהִי יַת כַּפּרְתָּא וְיָת

לְמַעְלַה בַּין בֿין הַמַגַן דַבר כַּל הַמְּחִיצֵה. יריעות עזים העשוי אהל וּסְכַדְּ. וָכַן: שַּׂכִתָּ בַּעַדוֹ קַרוּי מֶסֶדְ האילים מכנגד עורות מכסה מכסהו. לגַג: (איוב א:י), הָנָנִי שַּׁךְּ אֱת דַּרָכַּדְּ והושע בּ:ח): פֿרכֿת פֿֿרכֿע (יב) וְאַת וְהַתְּעָשִׁים:

TRADUCCIÓN DE RASHÍ / אָת אָהֶלוֹ / SU TIENDA. Esto se refiere a la tienda hecha de cortinas de vellocino de cabra, la cual servía de "techo" al Tabernáculo. 11

אָאָת מְּכְּטְהוּ /SU COBERTURA. Esto se refiere a la cubierta hecha de pieles de carneros y de *tejashim*, que iba encima de las demás cortinas. 12

12. אָאָת הְּמֶּטֶּך / Y EL VELO DE SEPARACIÓN. Es decir, el Velo que servía como separación. Todo lo que proteja, ya sea que esté arriba a modo de techo o ya sea que esté enfrente, bloqueando algo, es llamado מָּפֶּר, "pantalla", "separación", cuando es vertical, o סְּכָּר, "cubierta", cuando es horizontal. 'A y asimismo vemos en las siguientes frases: "Lo protegiste [שִּׁכְּת, "'15 "He aquí que Yo bloquearé [שִׁלְּת, '16] tu camino". '16

Terumá. Lo mismo que en aquel versículo, aquí también traduciremos מָשְׁבָּע por "[techado del] Tabernáculo, para distinguirlo de la estructura completa.

11. La "tienda" en este versículo es la misma que fue mencionada en el v. 26:7, donde la Torá dice: "Harás cortinas de vellocino de cabra a modo de tienda sobre el Tabernáculo." Al igual que en aquel caso, el "Tabernáculo" [מְשָׁהַ] se refiere a las diez cortinas inferiores (hechas de lino trenzado, lana turquesa, lana púrpura y lana carmesí) y la "tienda" [אַהָל] a las once cortinas hechas de vellocino de cabra. Ver también la nota 184 de la parashat Terumá.

12. Ver *supra*, 26:14. En ese versículo, a esta "cobertura" se le llama "cobertura para la tienda", queriendo decir que se trataba de un conjunto de cortinas de piel que iban por encima de las cortinas de vellocino de cabra, las cuales son llamadas "tienda". Así, pues, el techo general del Tabernáculo

estaba compuesto por tres tipos de cortinas: las inferiores, hechas de lino trenzado, etc.; las intermedias, hechas de vellocino de cabra; y las superiores, hechas de pieles de carnero y de tejashim.

13. La expresión פָּרֹכֶּת הַמְּסָּף, "Velo de separación", se refiere al Velo que separaba entre el lugar Santísimo [kódesh hakodashim] y el resto del Santuario, el cual fue enunciado en el v. 26:36.

14. La palabra אָסֶר (ס אָסֶר) tiene dos acepciones: separación vertical y cubierta protectora horizontal. Rashí señala que en el contexto del Tabernáculo, la palabra אָסֶר (ס אָסֶר) denota la primera acepción (Séfer haZikarón).

15. Ivob 1:10.

16. Hoshea 2:8. Las raíces שָׁדְ עִ עָּדְ tienen idéntico significado, ya que debido a su similitud fonética las letras ע ע son intercambiables. שְּׁלִי implica proteger desde arriba, horizontal, mientras que שִּׁי implica una separación vertical. Rashí ya había

varas, todos sus utensilios y el Pan de Semblantes; ¹⁴ el Candelabro de iluminación y sus utensilios; sus candelas y el aceite para el alumbrado; ¹⁵ el Altar del incienso y sus varas; el בָּדֵיו וְאֶת־כָּל־כֵּלְיו וְאֵת לֶחֶם הַכְּנִים: ידּ וְאֶת־מְנֹרַת הַמָּאֶוֹר וְאֶת־כֵּלֶיהָ וְאֶת־נֵרֹתֶיהָ וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאְוֹר: מּ וְאֶת־מִוְבַּח הַקְּמִׁרָת ׁ וְאֶת־בַּדִּיו וְאֵת

ONKELÓS

אֲרִיחוֹהַי וְיָת כָּל מְנוֹהִי וְיָת לְחֵם אַפַּיָּא: דּ וְיָת מְנַרְתָּא דְאַנְהוֹרֵי וְיָת מֶנָהָא וְיָת בּוֹצִינָהָא וְיָת מִשְׁהָא דְאַנְהָרוּתָא: טוּ וְיָת מֵדְבָּחָא דִקְטֹרֶת בּוּסְמֵיָּא וְיָת אֲרִיחוֹהִי וְיִת

- RASHÍ

וָהַפָּתִילוֹת ויג) לַחֶם הַפַּנִים. כָּבַר פַרַשַּׁתִּי: עַל שַׁם שָׁהַיוּ הַמָּאוֹר. שַׁמַן ואת בַתַּרָ: בתוניו שהוא לוֹ פַּנִים לְכַאן וּלְכַאן, שַׁהוּה עשׁוּי כִּמִין משנה לב, תכמי צריוד הוא 22 כמו במנחות: שׁמפורשׁ שמנים, תַבָּה פָרוּצָה: ויד) וָאַת בַּלֵיהַ. מֵלְקַתַיִם וּמַחַתּוֹת: :71 וחוא הזית בראש מגרגרוֹ בזיכים בלע"ז. כתית נרתיה.

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

13. לָחָשׁ תְּבְּנִישׁ / PAN DE SEMBLANTES. Ya he explicado que este pan recibe el nombre de "Pan de Semblantes" porque tenía dos superficies 17 en sus dos extremos, ya que estaba hecho como una caja abierta a la cual le faltaban dos de sus lados. 18

14. וְאֶת בֵּלֶיהְ /Y SUS UTENSILIOS. Las tenazas y las paletas. 19

בּיהָיהְ / SUS CANDELAS. Este término significa lo mismo que la palabra *luces* en francés antiguo. ²⁰ Eran como tazoncillos en los cuales se ponía el aceite y los pabilos. ²¹

יְאָת שְׁמֶן הְּמְאוֹר /Y EL ACEITE PARA EL ALUMBRADO. También éste –el aceite– precisaba de hombres sabios de corazón para fabricarlo, ya que era diferente a los demás aceites, como se explica en el tratado talmúdico *Menajot:* ²² "Se lo deja madurar encima del árbol de olivos, etc." Era un aceite prensado y puro, sin sedimentos. ²³

explicado esto mismo en el v. 26:36, s.v. וְעָשִּׁיתְ מְסָּדּ. Ver también la nota 251 de la parashat *Terumá*.

- 17. Literalmente, "rostros, semblantes".
- 18. Ver supra, v. 25:29, s.v. אָשִׁיתְּ קְּעֵרְתָּי וְכַפּנִיי (בַּפּנִיי בַּאַרָי אַנְיּטְיִּה הַאָּשִׁי הַאָּשִׁי הַאָּשִׁי הַאָּשִׁי הַאָּשִׁי בּאַרִי Ahí Rashí explica más detalladamente la forma que tenía este pan. Al respecto, el Talmud (Menajot 97a) cita dos opiniones. Según Rabí Janiná, cada pan estaba hecho en forma de "caja abierta", es decir, como una caja abierta en la parte superior. Según Rabí Yojanán cada pan tenía la forma de un "barco oscilante", es decir, como un barco cuyo casco se angostara progresivamente hasta la parte inferior. Ver también las notas 94-98 de la parashat Terumá.
- 19. Ver *supra*, v. 25:38. Ahí mismo Rashí explica que las tenazas servían para tomar los pabilos de entre el aceite, acomodarlos y extenderlos hasta la boca de las candelas. También explica que las paletas eran como platillos pequeños con los que

- cada mañana se rastrillaba la ceniza que quedaba en la candela, cuando se limpiaban las candelas de la ceniza de los pabilos que ardieron durante la noche y que se habían apagado. Ver también la nota 146 de la parashat *Terumá*.
- 20. En español, "candelas". Este término está relacionado con la palabra "luz" en español. Rashí quiere decir que יש en este caso se refiere al recipiente donde se coloca el aceite y el pabilo (la mecha).
- 21. Las candelas, que eran siete, son mencionadas por primera vez en el v. 25:37. Ver también el comentario de Rashí al v. 30:7, חַבְּרָת y la nota 292 de la parashat *Tetzavé*.
- 22. Menajot 86a.
- 23. Ver al respecto los dos primeros comentarios de Rashí al v. 27:20, así como la nota 2 de la parashat *Tetzavé*.

aceite de la unción y el incienso de especias; la Pantalla de la entrada para la entrada del Tabernáculo: 16 el Altar de la ofrenda de ascensión y el enrejado de bronce, sus varas y todos sus utensilios; el Lavadero y su base: 17 las cortinas del patio, sus pilares y sus basas, y la Pantalla del portal del Atrio; 18 las estacas del Tabernáculo; las estacas del

המשחה ואת הסמים לפתח הפתח מזבח את־הכּיר ואת־כנו: יי את

מִשְׁחָא דְרְבוּתָא וְיָת קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא וְיָת פְּרָסָא דְתַרְעָא לִתְרַע מַשְׁכְּנָא: טו יָת מְדְבָּחָא דַעֲלֶתָא וְיָת סְרָדָא דִנְחָשָּׁא דִּילֵיהּ יָת אֲרִיחוֹהִי וְיָת כָּל מְנוֹהִי יָת כִּיּוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵיהּ: יּז יָת סְרָדֵי דְדַרָתָּא נָת עַמּוּדוֹהָי וְיָת סָמְכָהַא וְיָת פָּרָטָא דְתַרע דַּרְתָּא: יוּ יָת סָבִּי מַשְּׁבְּנָא וְיָת סְבֵּי

אָמְצָעִיּוֹת שֶׁל רוֹחַבּ הֶחָצֵר שָׁהָיָה חֲמִשִּׁים רֹחַב,

וּסְתוּמִין הַימֵנוּ לְצֵד צָפוֹן חֲמֵשׁ צֵשֹׁרֵה אַמָּה. וְכֵן לַדַּרוֹם, שַׁנָּאֲמָר: וַחֲמֵשׁ עֲשְׂרֵה אֲמָה קּלָעִים לַכַּתף ולעיל כזוידו: (יח) יִתְדֹת. לַתְקַוֹע וַלְקָשׁוֹר בַּהַם סוֹפֵי הַיִּרִיעוֹת בָּאָרֵץ, שֵׁלֹא יָנוּעוּ בָּרוּחַ:

וטו) מָסַדְּ הַבּּתַח. וִילוֹן שַׁלְפָנֵי הַכִּוֹיָרַח שַׁלֹּא הַיוּ שַׁם קַרַשִּׁים וְלֹא יָרִיעוֹת: (יוּ) אַת עַמְּדֵיוּ וְאֵת אָדְנֶיהָ. הַרֵי חָצֵר קַרוּי כַּאן לְשׁוֹן זָכָר וִלְשׁוֹן נְקַבָּה, וְכֵן דְּבַרִים הַרְבָּה: וְאַת מַסְדְּ שְׁעֵר הַחַצֵּר. עשרים תַּמָּיוָרַת לצד פרוש אמה,

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

15. חַמָּסָד הַשָּת LA PANTALLA DE LA ENTRADA. Esto se refiere al telón que miraba hacia el este, ya que allí no había ni maderos ni cortinas verticales. 24

אָת אָקָדין וְאָת אַדְנִיק. Sus pilares y sus basas. En este versículo el término אָחָר, "Atrio", es enunciado tanto en masculino como en femenino, y lo mismo se aplica a muchas otros objetos.²⁵ יַאָר מְסַדְּ שְׁעֵר הֶּחְצֵר /Y LA PANTALLA DEL PORTAL DEL ATRIO. Era una cortina extendida del lado oriental, que se prolongaba siguiendo la anchura de los veinte codos intermedios del Atrio. 26 Pues el Atrio tenía una anchura de cincuenta codos, quince de los cuales estaban cerrados en el costado norte, y lo mismo con respecto al costado sur, como se declara: "Y quince codos de cortinas a un costado." 27

18. בתדה / ESTACAS. Con las cuales clavar y amarrar en el suelo los extremos de las cortinas, a fin de que no se movieran con el viento.²⁸

- 24. Ver supra, v. 26:36. Esta Pantalla [מְּטָדּ] no es la misma que la "Pantalla" para la entrada del Atrio, enunciada en el v. 27:16. La Pantalla aguí mencionada es la que constituía la entrada al Tabernáculo mismo, dentro del área del Atrio.
- 25. El masculino está indicado por la palabra עפודע, "sus pilares", que es un sustantivo masculino; el femenino está indicado por אָדְנֵית, "sus basas", que es femenino. En Bereshit 32:9 Rashí da una lista de otros términos que son tanto masculinos como

femeninos.

- 26. Ver supra, v. 27:16. La Pantalla del Atrio medía lo mismo que el espacio intermedio de 20 codos dejado por las cortinas a ambos costados del lado oriental del Tabernáculo (que en este caso incluía el Atrio), el cual medía cincuenta codos.
- 27. Supra, v. 27:14.
- 28. Ver supra, v. 27:19. Ahí mismo, Rashí explica que estas estacas eran como trancas verticales de cobre que servían para las cortinas de la Tienda de

Atrio y sus cuerdas; ¹⁹ las vestimentas de tejido de punto para servir en el Santuario; las vestiduras de santidad para Aharón el Kohén; y las vestiduras de sus hijos para oficiar."

²⁰Toda la asamblea de los Hijos de Israel se retiró de la presencia de Moshé.

²¹Todo varón a quien su corazón había inspirado vino; y todos los que su espíritu los había motivado trajeron la porción separada del Eterno para la construcción de la Tienda de la Cita, para toda su labor y para las vestiduras de santidad.

²² Vinieron los varones junto con las mujeres, todos los generosos de corazón trajeron brazaletes, zarcillos, sortijas y הַחָצֵר וְאֶת־מֵיתְרֵיהֵם: יש אֶת־בִּגְרֵי הַשְּׂרֶד לְשָׁרֵת בַּקְּרֶשׁ אֶת־בִּגְרֵי הַשְּׁרֶד לְשָׁרֵן הַכּהֵן וְאֶת־בִּגְרֵי בְנֵיי לְכַהֵן: כ וַיִּצְאָּוּ כָּל־עֲרַת בְנִי־יִשְּׁרָאֵל מִלְפְנִי משֶׁה: בְּנִי־יִשְּׂרָאֵל מִלְפְנִי משֶׁה: כֹּא וַיְּבֵּאוּ בְּל־אֵישׁ אֲשֶׁר־יְשָׂאָוּ לְבְּוֹ וְכַל אֲשֶׁר נֵדְבָה רוּחוּ אֹתוּ הַבְּנִיתוּ וּלְבָלִד אָשֶׁר מוֹעֵד וּלְכָל־ לְבְלֹּאבֶת אְשֶׁל מוֹעֵד וּלְכָל־ עַבְּדָתוֹ וּלְבִגְרֵי הַקְּרֶשׁ: כבּ וַיִּבְאוּ הַאֲנְשָׁים עַל־הַנְּשִׁים כְּל וּ נְרֵיבּ לֵב הַבְּיאוּ חֲח וְנָיֶם וְטַבְּעַת

ONKELÓS

דְדַרְתָּא וְיָת אַפּוּנַיהוֹן: יִט יֶת לְבוּשֵׁי שִׁפּוּשָׁא לְשָׁפֶשָׁא בְסוּדְשָׁא יֶת לְבוּשֵׁי סִּוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן כַּהַנְּא וְיָת לְבוּשֵׁי בְנוֹתִי לְשַׁפְשָׁא: כּ וּנְפָסְוּ כֶּל כְּנִשְׁתָּא דְבָנֵי יִשְׂרְאֵל מִן קְדָם משָׁה: כּא וַאֲתוֹ כָּל גְּבַר דְּאִתְרְעֵי לָבֵּיה וְכֹל דִּי אַשְּׁלַמַת רוּחֵיה זָתִיה אַיְתִיאוּ יָת אַבְּרְשׁוּתָא קֵדְם יִיָּ לַעֲבִידַת מַשְּׁבַּן זְמְנָא וּלְכָל בְּלָחָנֵיה וְלִלְבוּשֵׁי קּוּדְשָׁא: כּבּ וּמִיְתַן גְּבְרַיָּא עֵל נְשַׁיָּא כּּל דְּאִתְרְעֵי לְבֵּיה אַיְתִיאוּ שַׁיִּיון וְשִׁבְּכִיו וְעַזְקוּ

RASHI ————									
הַנָּשִׁים	עֽם	הַנְּשִׁים.	(כב) עַל	:57	מַסְעוֹ	(יט) בּגְדֵי	לִקְשׁוֹר:	הָבָלִים	מִיתְרֵיהֶם.
תַּבְשִׁיט	תוּא	٠'n'n	אֲלֵיהֶן:	בין	וּקְמוּי	וְהַשָּׁלְתָו	וָאָרוֹן	לְכַּפוֹת	ַתַּשְּׂרָד.
רַוֹעַ,	עַל	נְתוּן	עָגוֹל	غُنُد	שָׁל	סלוק	בִּשְׁעַת	וְהַפִּוֹזְבְּחוֹת	וְהַמְּנוֹרָה

מיתְרֵיהָם / SUS CUERDAS. Este término se refiere a cuerdas para atar. 29

19. בְּגְדֵי הַשְּׂרָד / LAS VESTIMENTAS DE TEJIDO DE PUNTO. Para cubrir el Arca y la Mesa, el Candelabro y los dos Altares 30 cuando los israelitas emprendían los viajes. 31

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

- 22. על הְנְשִׁים /JUNTO CON LAS MUJERES. Esta frase significa: con las mujeres y junto a ellas. 32 הַח / BRAZALETES. Este término designa a un adorno de oro circular que se ponía en el brazo.
- la Cita y para las cortinas del Atrio, las cuales eran atadas con cuerdas alrededor de sus bordes inferiores para que el viento no las levantase.
- 29. Ver el comentario de Rashí al v. 27:19, s.v. אַרִּדּת. Estas cuerdas estaban alrededor de los bordes inferiores de las cortinas para que el viento no las levantase. Este término no aparece en la orden de construcción del Tabernáculo, pero sí en Bemidbar 3:26, 37 y otros.
- 30. Tanto el Altar exterior de cobre, localizado en el Atrio, como el Altar interior de oro, localizado en el espacio interior del Tabernáculo.
- 31. Ver el comentario de Rashí al v. 31:10, s.v. אָאָת בְּבְּרֵי הַשְּׂרָד, así como las notas 112 de la parashat *Ki Tisá*.
- 32. En esta frase, la palabra y no significa "sobre" o "encima", sino "junto con". Igual significado tiene en el v. 12:19.

adornos íntimos —cualquier utensilio de oro—; todo varón que destinó una porción de oro para el Eterno. ²³ Todo varón en quien se hallaba lana turquesa, lana púrpura, lana carmesí o lino; vellocino de cabra, pieles de carnero teñidas de rojo o pieles de tejashim, los trajo. ²⁴ Y todo el que separó una porción de plata y de cobre, trajo la porción separada para el Eterno. Y todo aquel en quien se hallaba madera de acacia para toda la tarea de la labor, la trajo. ²⁵ Toda mujer sabia de corazón hiló con sus manos; y trajeron el hilado, la lana turquesa,

וְכוּמֶזֹ פָּל־כְלֵי זָהָב וְכָל־אִּישׁ אֲשֶׁר הַנְיף תְּנוּפַת זָהָב לֵיהוֹה: כּג וְכָל־אִּישׁ אֲשֶׁר־נִמְצֵא אִתּוֹ תְבֵלֶת וְאַרְגָּמֵן מְאָדָּמֵים וְעֹרָת תְּחָשִׁים הַבְיאוּ: כּר כָּל־ מִרִים תְּרְוּמֵת בָּטֶף וּנְחֹשֶׁת הַבִּיאוּ אֵת מְרִים תְּרְוּמֵת בָּטֶף וּנְחֹשֶׁת הַבִּיאוּ אֵת מְרִים תְּרְוּמֵת בָּטֶף וּנְחֹשֶׁת הַבִּיאוּ אֵת מָצִי שִׁמֵּים לְכָל־מְלֵאכֶת הְעֲבֹדָה הַבִיאוּ: כּה וְכָל־אִשְּׁה חֵבְמַת־לֵב בְיָרֶיהָ טָוֹוּ וַיִּבְיאוּ מַמְטָוֹה אֶת־הַתְּבַלֶּתֹ

- ONKELÓS

ּוּמֶחוּדּ כָּל מָן דִּדְתַב וְכָל גָּבָּר דִּי אֲדֵים אֲדְמוּת דַּהֲבָא קֵדָם יְיָ: כּג וְכָל גְּבָר דְּאִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ תִּכְלְא וְאַרְגָּוְנָא וּצְבַע זְחוֹרִי וּבוּץ וּמְעַזַּי וּמַשְׁכֵי דְדִּרְרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵי סַסְגּוֹנָא אַיְתִיאוּ: כּדּ כָּל דַּאֲדֵים אָרְמוּת כְּסַף וּנְחַשׁ אַיְתִיאוּ: כּה וְכָל אִתְּתָא חַכִּימִת לָבָּא בִּידְחָא מְעַזְּלָא וּמִיְתַן כַּד מְעַזַּל יָת תִּכְלָא עָבִידַת כָּלְא וּמִיְתַן כַּד מְעַזַּל יָת תִּכְלָא

- RASHÍ

תַּכֵלַת הוא, ARI. (בג) ובל זהב כּלי וכומו. והוא הַצַּמיד: עורות שׁני תולעת in לאשה. מַקוֹם אותו או ורבותינו נתון הביאו: כַּלַם תָּחַשִׁים, ١ĸ פַרשׁוּ אילים מקום בַאן בוכוז:

TRADUCCIÓN DE RASHÍ

Es lo mismo que el אָמִיד, "brazalete". 33

יְלְּבוֹקְי A ADORNOS ÍNTIMOS. Este era un adorno de oro que se ponía sobre las partes íntimas de la mujer. Y nuestros Maestros explicaron que el nombre מון פארן es un acrónimo que significa "aquí [מְקוֹם] es el lugar [מְקוֹם] de la lascivia [מְקוֹם]. 34,35

23. וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְנֶא אָתוֹ / TODO VARÓN EN QUIEN SE HALLABA. "Lana turquesa o lana púrpura, lana carmesí... o pieles de carnero y de tejashim", todas estas cosas, "los trajo". ³⁶

- 34. Shabat 64a. Según el Talmud, el nombre mismo פּוּמָט es un acrónimo formado por las primeras letras de las palabras "aquí" [מַמוֹן "es el lugar" [מְמוֹן "de la lascivia" [מָמוֹן].
- 35. En el v. 38:8, s.v. בְּמֶרְאֹת תַּצּוֹבְאוֹת , Rashí explica que Moshé estuvo en duda sobre si aceptar o no los espejos donados por las mujeres justamente porque constituían un medio para nutrir las pasiones. Sin embargo, en este caso aceptó este objeto sin poner reparos, ya que la función de este objeto era

preservar a la mujer de la infidelidad, mientras que la función propia de los espejos es aumentar el deseo sexual (*Gur Aryé*).

36. En este comentario, Rashí precisa que el prefijo de las palabras יְאַרְּמָן וְתוֹלְעֵת שְׁנִי וְשִׁשׁ וְעָזִים וְעִרֹת הְחָשִׁים tiene el sentido disyuntivo de "o" y no el conjuntivo de "y" (Lifshutó shel Rashí). Por lo tanto, la frase no significa que solamente los que poseían todos estos artículos los trajeron, sino todos los que poseían cualquiera de ellos (Séfer haZikarón). En este mismo sentido también explica Rashí el prefijo en los vv. 12:5 y 21:15.

^{33.} La palabra אָמִיד, "brazalete" aparece en Bereshit 24:22 y Bemidbar 31:50.

la lana púrpura, la lana carmesí y el lino. ²⁶ Y todas las mujeres cuyo corazón las inspiró con sabiduría hilaron el vellocino de cabra. ²⁷ Los líderes trajeron las piedras de ónix y las piedras de en-gaste para el Efod y para el Pectoral;

וְאֶת־הֲאַרְגָּלֶּון אֶת־תּוֹלַעַת הַשְּׁנֵי וְאֶת־הַשִּׁשׁ: כּי וְכָל־הַנְּשִּׁים אֲשֶׁר נְשֵּׁא לִבֵּן אֹתֻנָה בְּחָכְמֵה טָוִוּ אֶת־הֵעִזִּים: כּי וְהַנְּשִׁאָם הַבִּיאוּ אֵת אַבְנֵי הַשְּׂהַם וְאֶת אַבְנֵי הַפִּלָּאִים לֱאַפִּוֹד וְלַחְשָׁן:

- ONKELÓS

שֶּׁמְחַפְּרִים אָנוּ מַשְּׁלִימִין אוֹתוֹ. כֵּיוָן שֶׁהְשְׁלִימוּ צְבּוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֲמַר: וְהַמְּלָאכָה הְיִתְּה דַיָּם ולקמן לויזו, אָמְרוּ נְשִׂיאִים: מֶה עָלֵינוּ לַצְשׁוֹת הַבִּיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשְּׁהַם וְגוּ'. לְכַדְּ הַתְנַדְּבוּ בַּחֲלָכַת הַמִּוְבֵּח תְּחִלֶּה. וּלְכִי שֶׁנִּתְעַצְלוּ מִתְּחַלְּה נָחְסְרָה אוֹת מִשְׁמָם: וְהַנְּשָׁאִם כְּתִיב:

(c) טְּוּ אֶת הָעִזִּים הָיֹּא הְיְתָה אְפְּנוּת יְתַרָּה שָׁפֵּעֵל נָּבֵּי הָעִזִּים הָיֹּוּ טוֹוִין אוֹתָם: (c) וְהִּנְשִׁאִם שָּׁבִּעל נָבֵי הָעִזִּים הָיּוּ טוֹוִין אוֹתָם: (ב) וְהִּנְשִׁאִם הַבִּיאוּ. אָמֵר רַבִּי נָתָן: מְה רָאוּ נְשִׂיאִם לְהְתְנַדֵּב בַּהְרֻכָּת הַפִּוְבָּה בַּתְּחִלְּה: אֶלֶּא כַּדְּ אָמְרוּ הַמִּמְשְׁבָּן לֹא הִתְּנַדְּבוּ בָּבּוּר מַה שָׁפִתְּנַדְּבִים וּמַה נְמִיה נְשִׂיאִים: יִתְנַדְּבוּ צִבּוּר מַה שָׁמִתְּנַדְּבִים וּמַה נְמִיה בַּיִּיאִיים

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

26. אָרוּ את הְעָזִּים / HILARON EL PELO DE CABRA. Esta era una artesanía adicional, ya que las hilaban del vellocino que estaba en las espaldas de las cabras antes de ser trasquiladas. 37

27. אַהָּנְשִׁאַם הַבּנִיאוּ /Los Líderes. Rabí Natán dijo: ¿Qué vieron de especial los príncipes que los motivó a contribuir en primer lugar, antes que los demás del pueblo, para la inauguración del Altar, mientras que en este caso, para la construcción del Tabernáculo, no contribuyeron primero que los demás? 38 En esta ocasión, los líderes se dijeron: "Que el público contribuya lo que vaya a contribuir, y lo que a ellos les falte nosotros lo completaremos." Cuando el público hubo contribuido todo lo necesario —como se declara: "Y la labor les era suficiente"—, 39 los líderes dijeron: "¿Qué debemos hacer nosotros?" Y entonces contribuyeron lo único que faltaba: "Trajeron las piedras de ónix etc." Por esta razón, para la inauguración del Altar ellos fueron los primeros en contribuir. Y porque habían sido perezosos desde el principio, se omitió una letra de sus nombres, ya que aquí la expresión "y los líderes" en hebreo está escrita

Bemidbar 7:1-2, la Torá menciona primero la aportación de los líderes: "....en el día que Moshé terminó de erigir el Tabernáculo... los líderes de Israel, las cabezas de sus casas paternas, ofrecieron ofrendas..."

39. Infra, v. 36:7.

40. Bemidbar Rabá 12:16. La forma gramatical completa de escribir "líderes" es פְּשִּיאִים, con dos י. La primera י forma parte integral de la palabra y la segunda indica el plural. Aunque en el texto de la Torá esta palabra también aparece con una sola י (נְשָׂאִים o נְשִׂאִים, éste es el único caso en que aparece sin ninguna [מַרְשָּׂאַם].

^{37.} Shabat 74b. Es por esta razón que el versículo dice que las mujeres hilaron la lana con "sabiduría". El hilar en sí mismo no es cosa que precise mucha sabiduría, pero sí el hacerlo mientras la lana todavía estaba pegada al cuerpo.

^{38.} En los vv. 35:21-26, la Torá describe a todos aquellos individuos del pueblo que aportaron su contribución para la construcción del Tabernáculo, comenzando por los varones y concluyendo con las mujeres. Y sólo después narra que los líderes del pueblo trajeron su contribución, con ello implicando que su contribución había sido hecha al final. Sin embargo, hablando de la inauguración del Altar en

²⁸ las especias y el aceite para el alumbrado, para el aceite de la unción y para el incienso de especias. 29 Todo varón y toda mujer cuyos corazones los habían motivado a traer para cualquiera de las labores que el Eterno, a través de Moshé, había ordenado hacer, los Hijos de Israel trajeron una contribución al Eterno.

³⁰ Moshé dijo a los Hijos de Israel: "Vean, el Eterno ha llamado por nombre a Betzalel, hijo de Urí, hijo de Jur, de la tribu de Yehudá, 31 Lo ha colmado con espíritu sabiduría. divino, en raciocinio y en conocimiento, y en toda artesanía; 32 para confeccionar diseños, para trabajar en oro, en plata y en cobre; 33 en el corte de piedras para engastar y en el tallado de la madera, para fabricar en toda labor de diseño. ³⁴Le otorgó la capacidad de enseñar en su corazón, en él y en Aholiab, hijo de

cn ואת־הבשם ואת־השמן ולשמן המשחה ולקטבת כט כַּל־אָישׁ וָאַשַּׁה אֲשָּׁר נַדָּב לבּם אתם להביא לכל־הַמַּלַאבַה יהוה לעשות ביד־משה הביאו ישראל נדבה ליהוַה: שלישי (שני) ל ויאמר קרא בַּן־אוּרֵי בורור ה: לא וימלא אתו רוח מַלַאַכַה: לבּ וַלַחַשָּׁב מַחֲשַּבַת לַעֲשַׂת בַּוָהָב ובַבָּסֵף ובַנַּחְשֵׁת: לג ובחר למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל־מלאכת מחשבת: לד

רח וַיָּת בּוּסְמַיָּא: כּט כָּל גָּבַר וְאָתָּהָא הַלְמַשְׁחָא דְּרָבוּתָא וְלָקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא: כּט כָּל גָּבַר וְאָתָּהָא דָאָתָרעֵי לִבָּהוֹן עִפְּהוֹן לְאַיָתָאָה לְכָל עִבְדְתָּא דִּי פַקּד יְיָ לְמֶעְבַּד בִּידָא דְמֹשֶׁה אַיְתִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְדַבְתָּא קָדָם יְיָ: ל וַאֲמַר מֹשֶׁה לְבְנֵי יִשְּׂרָאֵל חֲזוֹ רַבִּי יְיָ בְּשׁוּם בְּצֵלְאֵל בַּר אוּרִי בַר חוּר לִשְׁבַטָא דִיהוּדָת: לא וַאַשְּׁלֶם עָמֵית רוּחַ נְבוּאָת מָן קַדָם יִיָּ בַּחַכְמִתָּא בְּסוּכְלָתֵנוּ וּבְמַדַע וּבְכַל עָבִידָא: לבּ וּלָאַלֶּפָא אוּמָגָוָן לָמַעַבַּד בַּדַהַבָּא וּבְכַסְבַּא וּבְנַחַשָּׁא: לג וּבָאוּמָנוּת אָבַן טַבָּא לָאַשְׁלָמַא וּבְנַנֶּרוּת אַעָא לָמַעָבָּד בָּכָל עָבִידָת אוּמַנָון: לד וּלָאַלְפַא וָהַב בָּלְבֵּיתּ הוּא וָאַהַלִּיאַב בַּר

RASHI —								
הַשְּׁבְּחוֹת,	מִבְנֵיי	שָׁבַּשְּׁבָטִים	ַֿרַּנְדִינן	:תָיָה	מָרְיָם	שֶׁל	בְּנָה	(ל) חור.
לִמְלֶאכֶת	לִבְצַלְאֵל	הַפֶּּקוֹם	וְהִשְּׁנְהוּ	מָן	וָּדָן	מִשַּׁבֶּט	, z ,	(לד) וְאָהֱלִיוּ

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ

30. חור / JUR. Él era hijo de Miriam, hermana de Moshé. 41

34. וְאָהַלִּאָב / AHOLIAB. Él era de la tribu de Dan, la más baja de las tribus, de los hijos de las sirvientas. 42 Pero aun así el Omnipresente lo igualó a Betzalel con respecto a la labor del

quiere enfatizar que su bisabuela era profetisa, lo que sin duda contribuyó para que Betzalel tuviese una percepción espiritual inusual que le permitiese comprender el modo exacto en que debía fabricarse el Tabernáculo (Sifté Jajamim).

42. Dan era hijo de Bilhá, la ex-sirvienta de Raquel,

^{41.} Sucá 11b. Su padre era Caleb ben Yefuné, como Rashí explicó en el v. 24:14, s.v. nn. En la Torá, cuando se menciona a una persona, por lo general sólo se menciona el nombre del padre. Pero aquí el versículo dice que Betzalel era "hijo de Urí, hijo de Jur". Al señalar que Jur era hijo de Miriam, Rashí

Ajisamaj, de la tribu de Dan. ³⁵Los colmó de sabiduía de corazón, parc hacer toda labor de tallador, diseñador y recamador —en lana turquesa. Ima púrpura, lana carmesí y lino fino—, y de tejedor; hacedores de toda artesanía y confeccionador de diseños.

Capítulo 36

¹ "Betzalel y Aholiab, y todo varón sabio de corazón a quien el Eterno otorgó sabiduría y raciocinio para saber hacer toda la tarea de la labor del Santuario, llevarán a cabo todo lo que el Eterno ha ordenado." ²Moshé llamó a Betzalel y a Aholiab, y a todo varón sabio de corazón, a quien el Eterno otorgó sabiduría en su corazón, a todo aquel cuyo corazón lo motivó para acercarse a la obra y hacerla. ³En presencia de Moshé tomaron todas las porciones separadas que habían traído los Hijos de Israel para la tarea de la labor delSantuario. ellos Pero continuaron travendo а él más contribuciones cada mañana.

⁴Vinieron todos los sabios que hacían toda la labor del Santuario, cada varón אֲחִיסָמֶךּ לְמַמֵּה־דֵן: לֹה מִלֵּא אֹתְׁם חָכְמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת בָּל־מְּלֵאכֶת חָרֵשׁ וְחֹשֵׁבַ וְרֹלֵּם בַּתְּכֵלֶת וּבְאַרְגָּמָן בְּתוֹלַעַת הַשָּׁנֵי וּבַּשֵּׁשׁ וְאֹרֵג עֹשֵׁי בְּלֹ־ מִלָּאכָּה וְחִשְּׁבִי מַחֲשְּׁבְת:

פרק לו

א וְעָשָׁה בְצַלְצֵׁל וְצֵהֲלִיאָׁב וְכְל וּ צִּישׁ

חַכִּם־לֵב אֲשֶׁר נָתַוֹן יְהֹּיָה חָכְמָה

וּתְבוּנָה בְהַבִּּמָה לְדַעַת לֵעֲשֹׁת אֶת־בְּּלֹּ

מְלֵאכָת עֲבֹדֵת הַקְּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר־צִּיָּה יְהֹוֹה: בּוַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצַלְאֵל וְאֶל בְּלֹיאִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשֶׁר נְשָׁאוֹ אֵהָלִיאָב וְאָל בְּל־אִישׁ חֲכַם־לֵב אֲשָׁר נְתָּאוֹ מִלְּבָּוֹ כַל אֲשֶׁר נְשָׁאוֹ לִבְּלִי מִשְׁה אֵת בְּלֹי לִבְּיִת הַקְּנִישׁ לַעֲשְׂת אֹתָה לִבְיִת הַקְּנִישׁ לַעֲשְׂת אֹתָה בְּבִּיקוֹ מִשְׁר הַבִּיִּאוֹ בְּנִי יִשְּׁרְאֵל לְתְשְׁת אֹתָה בְּבְּיִן עוֹד נְרְבָה בַּבְּקְר אַתָּה בְּלִיאוֹ עוֹד נְרְבָה בִּבְּקְר אֵתְה בְּלִים הְעִשִּׁים הְעִשִּׁים אֵישׁ אִישׁ אִישׁ

ONKELÓS

אֲחִיסֶמֶּה לְשָׁבְטָא דְדָן: לה אַשְׁלֵם עִמְּחוֹן חַכִּימוּת לִבָּא לְמֶעְבַּד כָּל עִבִידַת נַגָּר וְאֲמְּן וְצֵיָּר בְּבְלְאֵל וּבְאַרְגְּוָנָא בִּצְבַע זְהוֹרִי וּבְבוּצָא וּמַחַי עָבְדִי כָּל עִבִידָא וּמַלְפֵי אוּמַלְןן: א וַעֵבד בְּצַלְאֵל בְּתְּכְיְא וּבְאַרְגְּוָנָא בִּצְבַע זְהוֹרִי וּבְבוּצְא וּמַחַי עָבְדִי כָּל עִבִידָא וּמַלְפֵי אָנְמָד יְת כָּל עָבִידַת פָּלְחַן קוּדְשָׁא לְכֹל וְּבִי חַכִּים לִבָּא דִּיהַב יְיְ חָלְמָא וְסוּכְלְתְנוּתָא בְּהוֹן לְמִדַּע לְמֶעְבַּד יְתִ כָּל צִבִידַת כְּפְּא דִּיהַב פְּלְחָן קוּדְשָׁא לְכֹל וְּבִּר חַבִּים לִבָּא דִּיהָב יְיְ חָבְּיה כְּל דְּאָתְרְעִי לִבֵּיה לְמִקְרב לְעִבְּדְתָּא לְמֶעְבַּד יְתִיהּ: ג וּנְסִיבוּ מִן קַּדְם משְׁה יְיְ חָכְמְאָב דְּיִתְיהּ: ג וּנְסִיבוּ מִן קַּדְם משְׁה יְתַ כָּל אַבְּיִבוּת פְּלְחַן קוּדְשָׁא לְמֶעְבַּד יְתָהּ וְאָנוּן מִיְתָן מִיּתְ כָּל אַבְיִדַת קּוּדְשָׁא בְּבר נְּבָר גְּבַר גְּבר גְּבר בְּבּר בְּבִיה עִרְיִי יְתִיה בְּצְבָּר יִתְיִּית קּיִּיִשְׁא בְּבר בְּבִּר יְתָב בּי מִיבְּיִם קְּבְּר יְתָבִית קּיִּיִּשְׁא בְּבר בְּבִיר יְתִבּים לִּבְּר בְּבִּלְ אַב יִרְת בְּבִיתְ מִנִּייִם לְּמִיבְּר יִתְּבִּים לִבְּיִבְית בְּיִבְּע לְּבָּבְיתִּי מִנִּייִם בְּבִּים לְבִּיְבִּי בְּלְישִׁי בְּבְיבְּיִּי בְּבְּיִבְּי וְעִבְּיִב וּתְּבִּים לְבִּיְבִּי בְּתְּיִבְיתְ בְּבִירְ וּיִבְּיִם בּיִים בְּבִּיה בְּבְּיִבְית קִּיּבְיּבְּיי בְּיִבְּיִי בְּבְּיִית קּבִּיּי בְּבְּיִית בְּבְּבָּר יִיבְּיִם קּיבְּיִּי בְּיִבְּי בְּיִבְּיִית בִּיּבְיּיִי בְּיִבְּת בְּיִבְית בְּיִבְּיִים בְּבְּבְּיִי בְּיִבְּיִים בְּבְּיִבְיִים בְּבִּיְיִים בְּיִּבְיִים בְּבִּיּים בְּיִבְיִים בְּיִבְית בְּיִבְית בְּיִבְית בְּבִּית בְּבִּים בְּבְּיִים בְּבִּיְים בְּיִיתְיבְּיִים בְּיבִית בְּבְּיבְים בְּיִיבְית בְּיִבְים בְּיִים בְּיִיבְית בְּיִיבְית בְּיִיבְית בְּיִבְית בְּיִבְית בְּיִיבְתְייִים בְּיִבְּיבְיוּיבְיתְיבְיי

RASHÍ

הַמִּשְׁכָּן, וְהוּא מִגְּדוֹלֵי הַשְּׁבָטִים לְקַיֵּם מַה שָׁנֶאֱמֵר: וְלֹא נְכַּר שׁוֹעַ לִפְגֵי דְל ואיוב לד:יטו:

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

Tabernáculo, quien descendía de la más grande de las tribus. Esto lo hizo para cumplir lo que se declara: "Y no será reconocido el noble delante del pobre." 43

según la obra que hacía. 5 Y hablaron a Moshé, diciendo: "El pueblo trayendo más que lo suficiente para la tarea que el Eterno ordenó hacer." ⁶ Entonces Moshé ordenó aue pregonaran por el campamento, diciendo: "Que tanto varón como mujer no haga más labor para la contribución al Santuario." Y el pueblo se abstuvo de traer. ⁷Y la labor les había sido suficiente para todo el trabajo, y para que sobrara.

מִמְלַאְכְתַּוֹ אֲשֶׁר־תַּפְּה עֹשִׁים:

ה וַיִּאִמְרוֹ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מַרְבִּים

הְאָם לְהָבִיא מְדֵי הָעֲבֹדָה לַמְלָאֹּכְה

אֲשֶׁר־צְּנָה יְהֹוָה לַעֲשָׂת אֹתְה: וְ וַיְצֵוּ
מֹשֶׁה וַיְּעֲבִירוּ לְוֹעֲשִׂר בִּמַחְנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אַל־יִעֲשוּר־עוֹד מְלָאְבָה לִתְרוּמַת הַקּּנֶדשׁ וַיִּכְּלֵא הָעָם מֵהְבִיא:

לְתְרוּמַת הַקּּנֶדשׁ וַיִּכְּלֵא הָעָם מֵהְבִיא:

וְהַמְּלָאבָה לַעֲשְׂוֹת אֹתֶה וְהוֹתֵר:

הַמְּלָאבָה לַעֲשְׁוֹת אֹתֶה וְהוֹתֵר:

- ONKELÓS

מֵעבּדְתֵּיהּ דְּאִנּוּן עָבְדִין: הּ וַאֲמֶרוּ לְמִשֶּׁה לְמֵימֵר מֵסְנּּן עַפְּא לְאִיְתָאָה מִּסֵּת פְּלְחָנָא לְעִבְּדְתָּא דְּפַקַּד יָיָ לְמֶעְבֵּד יָתַהּ: וּ וּפַקַּד משֶּׁה וְאַעָבֵרוּ כָרוֹזֶא בְמַשְּׁרִיתָא לְמִימֵר נְּבַר וְאִתְּתָא לָא יַעְבְּדוּן עוֹד עַבְּדְתָּא לְאַפְּרָשׁוּת קוּדְשָׁא וּפְסַק עַמָּא מִלְאַיִּתָאָה: זּ וְעַבִּדְתָּא רְחֵנֵת מִפַּת לְבָל עִבְּדְתָּא לְמֶעְבַּד יָתַהּ וִיתְרַת:

– RASHÍ -

הַמָּלַאכָה לָכַל הַמִּשְׁכֵּן. עושי שַׁל דים הַעבוֹדָה: מַכַּדֵי צורד יותר והותר. אותה לעשות משפו שׁל ת:יא), ולעיל לבו את בַּמוֹ: הַיִתַה הַהַבַאַה הַמְּלַאכָה. וּמִלַאכִת

TRADUCCIÓN DE RASHI

36

- 5. מְדֵי הְעָבּדָה / MÁS QUE LO SUFICIENTE PARA LA TAREA. Esta frase significa: más de lo que era necesario para la tarea. 44
- 6. אַיָּכָּאַ /Y [EL PUEBLO] SE ABSTUVO. Este verbo expresa la idea de abstención. 45
- 7. יְהַמְּלָאְכָּה הְיְתָה דַּיְס לְכָּל הַמְּלָאְכָּה /Y LA LABOR LES HABÍA SIDO SUFICIENTE PARA TODO EL TRABAJO. Esta frase quiere decir: y la labor de aportar fue suficiente para los que hicieron el Tabernáculo, para todo el trabajo del Tabernáculo, para hacerlo y para que sobrara. 46

א יְהֹוֹתֵר / Y PARA QUE SOBRARA. Este verbo es semejante en construcción gramatical al verbo de la frase: "Y continuó endureciendo [יַהַבְּבַּד] su corazón." Y también es similar al de la frase:

- 44. El prefijo מְּרֵי en la palabra מְדֵּי es un término comparativo, equivalente a decir "más que". La palabra יוֹ tiene el significado de "suficiente", lo mismo que יוֹיִי en el v. 7. Rashí explica también que "la tarea" aquí significa "lo necesario para la tarea", ya que ellos obviamente no trajeron la tarea misma, sino los materiales para llevarla a cabo (Gur Aryé).
  45. Igual significado tiene la palabra יִּלְּכֶּלָה, "retendrá", en Bereshit 23:6. Las raíces כלא ע כלה semánticamente similares, ya que en ciertos casos la n y la x son intercambiables.
- 46. Rashí explica aquí que la primera aparición de

אַכָּה se refiere a la labor de aportar los materiales; la segunda, a la labor misma de construir el mishkán. Además, también explica que el término plural אַיָּד se refiere a los que hicieron el mishkán, no a la labor misma [si se refiriera a ella debería estar escrito en singular אַדָּד]. Por lo tanto, la frase no significa que "la labor había sido suficiente", sino que "había sido suficiente para ellos" (Mizrají). Para enfatizar esta diferencia, hemos traducido la primera instancia de אַרְאָרָה por "labor" y la segunda por "trabajo".

47. Supra, v. 8:11.

⁸Todos los sabios de corazón, de los que hacían labor. hicieron la Tabernáculo: diez cortinas de lino. trenzado con lana turquesa, lana púrpura y lana carmesí; con diseño de querubines las hicieron. ⁹La longitud de cada cortina era de veintiocho codos, y su ancho de cuatro codos, la misma medida para todas las cortinas. 10 Unió cinco cortinas una con otra, y las otras cinco cortinas unió una con otra. 11 Hizo lazadas de lana turquesa sobre el borde de la cortina que estaba en el extremo del ensamblaje; así hizo en el borde de la cortina del extremo del segundo emsamblaje. 12 Cincuenta lazadas hizo en una cortina, y cincuenta ojales hizo en el *borde* de la cortina del segundo ensamblaje, las lazadas contrapuestas entre sí. 13 Hizo cincuenta ganchillos de oro, y unió las cortinas una con otra por medio de los ganchillos; así Tabernáculo fue uno.

ס הויעשו כל־חכם־לב בעשי הַמַּלָאכַה אַת־הַמִּשְׁבַּן עַשַּׁר יִרִיעַת שַשׁ מַשָּׁוֹר וּתָכַלֶת וְאַרְגַּמֵן וְתוֹלַעַת כרבים מעשה חשב עשה אתם: ט אַרַדְ הַיַּרִיעַח הַאַחַת שְׁמֹנֵה וְעַשַּׁרִים באמה ורחב ארבע באמה יוחבר את־חַמשׁ הַיִּרִיעָׂת אחת אַל־ אָחָת וָחַמֵשׁ יִרִיעת חַבַּר אחת אל־ יא ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה במחברת הַיריעה בשפת בַּמַחַבַּרַת הַשַּׁנִית: יב חמשים ללאת עשה ביריעה האחת וחמשים לל יעה אשר עשה בקצה היר השנית מקבילת הללאת אחת אל חמשים יג ויעש את־היריעת אחת בַּקַרַסִים וַיָּהַי הַמְּשָׁבַּן אֲחַר:

- ONKELÓS

ח וַעֲבָדוּ כָל תַכִּימֵי לָבָּא בְּעָבָדֵי עָבַדְתָּא יֶת מַשְּׁכְּנָא עֲשַׂר יְרִיעֶן דְּבוּץ שְׁזִּיר וְתַּכְלָא וְאַרְגִּוְלָא וּצְבָע חוֹרָי צוּרַת בְּרוּבִין עוֹבֵד אֲטֶן עֲבַד יְתְהוּוֹ: ט אַרְבָּא דִירִיעֻתָּא חֲדָא עַשְׁרִין וְתַּמְעֵי בְּאָפִין וּפּוּתְיָא אַרְבַּע אַפִּין צַּרִּבִין עוֹבַד אֲטֶן עֲבַד יְתְהוּוֹ: ט אַרְבָּא דִירִיעֻתָּא חֲדָא עם חֲדָא עם חֲדָא עם חֲדָא עם חָדָא עם חָדָא עם חָדָא עם חָדָא יב תַמְשִׁין עֲנוּבִין עֲבַד בְּסִבְּתָא דִירִיעֻתָּא בְּיִרִיעֻתָּא בְּיִרְעָתָא בְּירִיעֲתָא בְּיִרְעָתָא הָבָי תְּנִיּי, וּלְבַר הַמְשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד בְּסִבְּרָא דִירִיעֻתָּא בְּבִית לוֹפֵי תִּנְיִתָּא מִכּוְיָנְן עֲנוּבִיּא חֲדָא לְקַבֵּל חֲדָא מִים חָדָא בִּירִיעֻתָּא חָדָא לִקְבַל חְדָא עם חָדָא בְּפוּרְכִּי אַרָּא חָדָא לְקַבֵּל חְדָא עם חָדָא בְּפוּרְכִּי אַרְיִי וְיִבְיִּתְ הַיִּי וְיִבְיִי בְּיִי בִּיִיתְּא חָדָא עִם חַדָּא בְּפוּרְכִיּי דְּרָבִי וְיִבְּבָּר תַמְשִׁין בִּוּרְבִייְ דְּדְּהָב וְלָבָּף יָת יְרִיעָתָא חָדָא עִם חָדָא בִּירִיעָתָא חָדָּא לָקבַל חְבָּי בְּנִי בְּעִבְּי בְּבְּיבְיִי מִי בִּיבְּיִי בְּיִבְיִי עִּבְּדִייִּי בְּיִייִי בְּלָּבְי בְּיִבְּיִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּיִבְייִּי בְּיִי בְּיבְּיִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּבִּי בְּיִי בְּיִי בְּיִבְיִי בְּיִייִּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִבְייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּיבְבִיי בְּיִבְייִי בְּבִּי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִבְיי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִי בִּייִי בְּיִי בְּיִבְייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִי בְּיִי בִּיוֹי בְּיִבְייִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִייִייִי בְּיִייִי בְּיִי בְּיִייִי בְּיִייִייִייִיעְיִי בְּיִייִייִינְייִייִייִייִייִייְיִין וְּבִּיּיִייִייִייִייְּבְּיּי בְּיִייְיִיּיִייִייִייִייִייִייִייְיוּ בְּבִייִייְיִייִייִייְיוּ וְבְּיִייִייִייְיִייְייִייִייְיִייִי וְיִיּבְיוּיִייִייְיִייִייִייִייִייְי

- RASHÍ

וְהַכּוֹת אֶת מוֹאָב ומלכים ב ג:כדן:

TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

"Y continuó hiriendo [וְתַכּוֹת] a Moab." 48,49

como si se tratara de un hecho ya transcurrido, sino que expresa una acción continua. Sería equivalente a decir "y para sobrar". Los verbos קְהַכּוֹת וְתַּלְבָּד que cita también son infinitivos absolutos.

^{48.} Melajim II, 3:24.

^{49.} El verbo יחותר que aparece en este versículo es un *makor*, un infinitivo absoluto. Por ello mismo, la acción que designa no tiene un carácter acabado,

¹⁴Hizo cortinas de vellocino de cabra a modo de tienda sobre el Tabernáculo; once cortinas hizo. 15La longitud de cada cortina era de treinta codos, y cuatro codos el ancho de la cortina, la misma medida para las once cortinas. ¹⁶Unió cinco cortinas por separado, y seis cortinas por separado. 17 Hizo cincuenta lazadas en el borde de la cortina del extremo del ensamblaje, e hizo cincuenta lazadas en el borde de la cortina del segundo ensamblaje. 18 Hizo cincuenta ganchillos de cobre para unir la tienda, de modo que fuera una. 19 Hizo una cobertura para la tienda de pieles de carnero teñidas de rojo, y una cobertura de pieles de tejashim por encima.

²⁰ Hizo los maderos para Tabernáculo de madera de acacia, erguidos; ²¹ la longitud de cada madero era de diez codos, y un codo y medio el ancho de cada madero. ²²Dos espigas tenía cada madero, paralelas una con otra; así hizo para todos los maderos del Tabernáculo. ²³ Hizo los maderos para el Tabernáculo: veinte maderos para el lado sur. ²⁴E hizo cuarenta basas de plata debajo de los veinte maderos, dos basas debajo de un sólo madero para sus dos espigas, y dos basas debajo de otro madero para sus dos espigas.

ירוַיַּעשׂ יִרִיעָת עוֹים לְאָהֶל עַל־הַמִּשְׁבֶּן עשה יריעת ַעַשְׁתֵּי־עֵשְׂרֵה ט אֹרֶךְ הַיְרִיעֲה הֲאַחַׁת שִׁלֹשִׁים בַּאַפָּה וְאַרְבַּע אַמוֹת רְחַב הַיִּרִיעָה הָאֶחֶת בְּרִיעְת: לְעַשְּׁתֵּי עֶשְּׂרֵה יְרִיעְת: יוּוַיְחַבֶּר אֶת־חֲמֵשׁ הַיְריעֻת לְבָד ואֶת־ שַשׁ הַיְרִיעָת לְבֵּר: יוּ וַיַּעשׁ לֶלֶאְתּ חַמִּשִּׁים עַל שִּׁפֵּת הַיִּרִיעָה הַקּיצֹנָה בַּמַּחְבֶָּרֶת וַחֲמִשִּׁים לֵלָאֹת עָשָּׁה עַל־ שָׁפַת הַיִּרִיעָה הַתֹבֵרת הַשַּׁנִית: י<u>וּוַיַ</u>עשׁ קַרָסֵי נָחְשֶׁת חֲמָשֵׁים לְחַבֵּר אֵת־הַאָהֵל לַהָּיִת אָחַר: יש וַיַּעשׁ מִכְּסֵה לַאֹהֶל ערת אֵילָם מִאַדַּמֵים וּמִכְסֵה ערת תַחַשִּׁים מִלְמֵעַלַה: ס חמישי כ ויעש שטים אַת־הַקּרַשִּׁים לַמִּשְׁבָּן עַמְרֵים: כא עַשֵּׁר אַמִּת אָרֶךְ הַקָּרָשׁ וָאַמָּה וָחַצִי הָאַמָּה רְחַבּ הַקַּרֵש הָאֶחֶר: כב שָׁתֵּי יָדֹת לָקָּרָשׁ הַאֵּחָד מִשָּׁלְבֹת אַחַת אֶל־אֶחֶת בֵּן עָשָּׁה לְכַּל קַרְשֵׁי הַמִּשִׁבֶּן: כג וַיַּעַשׁ אֵת־הַקּרַשִּים לַמִּשְׁבֵּן צַשְּׂרֵים קַרַשִּׁים לִפָּאַת נֵגֵב תֵּימַנָה: בר וָאַרָבָּעִים אַדְגַי־כַּסֶף עָשָּׁה תַּחַת עשְׂרֵים הַקְּרָשָׁים שְׁנִי אֲדָנִים תַּחַת־ הַקָּרָשׁ הָאָחָד לִשְּׁתֵּי יִדֹתָיו וּשְׁנֵי אַדַנִים לִשְׁתֵּי יִדֹתַיו:

ONKELÓS

יּתְנַעֲבֵד יְרִיעֶן דִּמְעַנִּי לִפְרָסָא עַל מַשְּׁכְּנָא חַד עֲשַׂר יְיִרעֶן עֲבֵד יְתְּהֶרִיט אֻרְבָּא חַד לְמָבִין בְּמִיל עָמְיִלְּבָּא חַד יְתְּבִין חַמְשִׁין עַבָּר יְרִיעֶן עָבַד יְרִיעֶן דִּפְּא חַד יְעַבָּר יְרִיעֶן עָבָר יְרִיעֶן הַמְּיִל יְרִיעָן לְחֹד: יּי וַעֲבִד עָנּיּבִין חַמְשִׁין עַל סִפְּתָא דִיִרִיעֶתָא בְּסִיְּרָא בִּית לוֹפֵּי וְחַמְשִׁין עֵל סִפְּתָא דְיִרִיעֶתָא בְּסִיְּרָא בִּית לוֹפֵּי וְחַמְשִׁין עֵל סִפְּתָא דְיִרִיעֶתָא בְּסִיְּלָא בִּית לוֹפֵּי חַמְשִׁין עֵל סִפְּתָא דְיִרִיעֶתָא בְּסִיְרָא בִּית לוֹפֵּי וְחַמְשִׁין עֵל סִפְּתָא דְיִרִיעֶתָא בְּסִיְרָא בִּית לוֹפֵּי וְחַמְשִׁין בּנִית לוֹפֵי תְּנִיְנִי אַבְּר בִּיּרְכִּא לְמֵהְיְּכָּא יְתַבְּר יְתִי דְּבָּא לְמַהְּעָּי, הְד: כּב תַּרְתֵּין צִּיִרו לְּדָּבָּא חַד מְשִׁיְּרִי עִבְּר אַמִּין אַרְבָּא וְתַבְּד יְחַלְּא מִלְּעָלְא כִּיְעָבְּא יְתְּבְּיִין הָּבְּיִא לְמֵשְׁכְּנָא דְּיִרְיְעָתָא וְדְבָּא תְּדְבְּעִין בְּיִמְין בְּמְרִין דְּבְּבְּא וְתְבִּין בְּתְּבִין הַּמְיִבְין בְּיִבְין בְּתְבִּין הְּתְּבְּין בְּמְיִין בִּיְרִיעָתָא וְיִבְּיִן לְּנְתְּיִין בְּיִּעְנִין בְּיִּתְנִין בְּיִבְּיִין בְּבְּיִין בְּיִבְיוֹ בְּנְבְּיִין בְּיִבְין בְּיִבְיִין בְּיִבְיִין בְּיִבְיוֹ בְּיִבְיִין בְּיִבְיִין בְּיִבְיוֹ בְּבִיּוּתְיּא בְּיִבְין בְּיִבְיוֹין בְּיִבְיוֹ בְּבִיוּתְבִּין בְּיִבְיוֹן בְּבִּיִּא לְמִשְׁכְּיִין בְּיִבְיוֹן בְּיִבְיוֹן בְּיִבְּיוֹ בְּיִבְּיִּין בְּיִבְיוֹ בְּנִין בְּיִבְיוֹי בְּבִּיוֹ בְּעְבָּיוּ בְּבִיוּת בְּיוֹין בְּבְּיִבְיוֹ בְּתְרִיוֹ בְּבִּיוֹם בְּיִיוּ בְּיוֹל בְּיִבְיוֹ בְּנִבְיוֹ בְּנְבְיוֹ בְּיִבְיוֹין בְּבִיין בְּבָּיוֹ בְּעוֹיוֹ בְּבְיוֹבְיוֹ בְּעְבָּי בְּיוֹן בְּיוֹבְיעוֹין בְּיוֹבְיוֹי בְּיוֹבְיוֹ בְּבְיוֹם בְּבִילְיוּ בְּיוֹלְיין בְּבִיין בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹבְיוְ בְּיוֹבְיוֹ בְּבְיוֹבְיוּ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹבְיוְ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹבְיוּ בְּבְביו בְּבִין בְּבְיוֹבְיוּ בְּבְיוֹבְיוּ בְּבְיוֹם בְּבְיוֹב בְּיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹין בְּבְיוֹי בְּבְיוֹי בְּבְיוֹ בְּבְיוֹ בְּבְיוֹבְיוֹ בְּבְיוֹי בְּבְיוֹי בְּבְיוֹבְיוּבְיוּי בְּבְּעוֹ בְּיִבְיוֹב בְיוֹבְיוֹין בְּבְיוֹם בְּיוֹבְיוּבְי

²⁵Y para el segundo costado del Tabernáculo, para el lado norte, hizo veinte maderos. ²⁶Y cuarenta basas de plata: dos basas debajo de un sólo madero, y dos basas debajo de otro madero. ²⁷ Para la parte posterior del Tabernáculo, en el lado oeste, hizo seis maderos. ²⁸E hizo dos maderos para las esquinas del Tabernáculo, en la parte posterior. ²⁹ Estaban acoplados por abajo, y juntos se acoplaban en su punta, para un solo anillo; así hizo a ambos para las dos esquinas. 30 Los maderos eran ocho, y sus basas de plata eran dieciséis basas, dos basas debajo de cada madero.

³¹ Hizo barras de madera de acacia, cinco para los maderos de un lado del Tabernáculo; 32 cinco barras para los maderos del segundo lado del Tabernáculo, y cinco barras para los maderos del Tabernáculo en su parte posterior, del lado oeste. 33 E hizo la barra del medio para que atravesara entre los maderos de extremo a extremo. ³⁴Los maderos fueron recubiertos con oro; sus anillos los hizo de oro, a modo de receptáculos para las barras, y recubrió las barras de oro.

³⁵Hizo el Velo de lana turquesa, lana púrpura, lana carmesí y lino, trenzados; lo hizo con diseño de querubines. ³⁶Hizo para él cuatro pilares de madera de

כה וּלְצַלַע הַמִּשָׁבַן הַשָּׁנִית לְפָאַת צָפִוֹן עַשָּה עֵשִּׁרִים קָרַשִּׁים: כּוּ וָאַרְבָּעֵים אַדְנִיהֶם בֶּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים ַתַּחַת הַקֵּרֵשׁ הַאַחַר וּשָׁנֵי אַדַּנִים תַּחַת הַקַּרַשׁ הַאָּחַר: כּוּ וּלְיַרְבָּתֵי הַמְּשְׁבָּן יַמָּה עַשַּׁה שִׁשַּׁה קַרַשִּׁים: כח וּשָׁגַי קַרַשִּׁים עָשָׂה לִמִּקְצִעָת הַמִּשְׁבָּן בַּיַרְכָתַיִם: כט וָהָיִוּ רְוֹאֲמָם מִלְמַׁשָּה וְיַחְדָּו יִהְיַוּ תַמִּים אֵל־־ ראשו אַל־הַשַּבַעַת הַאָחַת בַּן עַשַּה לִשְׁנֵיהֶם לִשְׁנֵי הַמָּקִצֹעָת: ל וְהָיוֹ שְׁמֹנֵה קַרַשִּׁים וָאַדְנֵיהֵם בַּכַף שִׁשַּׁה עַשֵּׂר אַדָנִים שָׁנֵי אַדָנִים שָׁנֵי אַדַנִים תַּחַת הַקַרשׁ הַאָּחַר: לא וַיַּעשׁ בַּרִיחַי עַצֵי שָׁשֵּים חַמִּשַּׁה לְקַרְשֵׁי צֵלַע־הַמִּשְׁבַּן הַאָּחַת: לבּ וַחַמִּשְׁה בְרִיחָם לְקַרְשֵׁי צַלַע־הַמִּשָּׁכַּן הַשָּׁנִית וַחַמִּשֵּׁה בָרִיחִם הַמִּשִּׁבָּן לַיַּרְכָתַיִם יַמָּה: לג <u>וַיַּ</u>עשׁ אָת־הַבָּרֵיחַ הַתִּיכָן לִבְרֹחַ בָּתִוֹךְ הַקְּרָשִׁים מִן־הַקָּצָה אֶל־הַקְּצֶה: לר וָאַת־הַקַּרַשִּׁים צָפָה וַהָּב וָאַת־ טַבָּעֹתֵם עַשָּה זָהָב בַּתִּים לַבְרִיחָם וַיַצַף אָת־הַבָּרִיחָם זַהַב: לה וַיַּעשׂ אָת־ הַבָּלֹכָתּ תָבֵלֶת וָאַרִגָּפֵון וְתוֹלֵעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מַשְׁוֵר מַעָשָה חֹשֵב עַשַׂה אֹתַה ּבְרָבִים: א וַיַּעַשׁ לָה אַרְבָּעָה עַפּוּדֵי

ONKELÓS

כת וְלִסְטֵר מַשְּׁבְּנָא תִּנְיָנָא לְרוּת צִפּוּנָא עֲבִד עֶסְרִין דַּפִּין: כו וְאִרְבְּּגִין סָמְכִיהוֹן דְּכְּסֶך תְּרֵין סַמְכִין תְּחִוֹת דַּבָּא חָד: כו וְלִסְיָבֵי מַשְׁבְּנָא מֵעֵרְבָא עֲבַד שִׁתָּא דָבִּין: כח וּתְרֵין מְמְנִין עַבָּד לְּזָוְיָת מַשְּׁבְּנָא בְּסִינִן תְּחוֹת דַּבָּא חָד: כו וְלִסְיָבֵי מַשְׁבְּנָא מֵעֵרְבָא עֲבַד שִׁתְּחוֹן נִי״א חָווֹ) לְרִישִׁה דָּבְּין עֲבָד לְזָוְיָת מַשְּׁבְּנִין בְּעַבְּד לְזָוְיָת מַשְּׁבְּנִין בְּעַבְין הְּחַוֹן וְּרָסֵף שִׁתְּא עָבְּרִין בְּעַבְין הְּבְין הְבְּיִן הְרָשְׁ תְּבִין הְתַבְין הְבְּיִן הְבְּיִן הְבְּיִין הְבְּיִן לְדְפֵּי סְטֵר מַשְּׁבְּנָא תִּנְיָנְא וְתַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי סְטֵר מַשְּׁבְּנָא תִּנְיָנָא וְתַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי סְטֵר מִשְּׁבְּנָא תִּנְיְנָא וְתַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי סְטֵר מִשְׁבְּנָא תִּנְיָנָא וְתַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי סְטֵר מִשְּׁבְּנָא תִּנְיְנָא וְתַמְשָׁא עַבְּרִין לְדַפֵּי סְטֵר מִשְׁבְּנָא תִּוֹנְעָה וֹעְבָּד יָת עַבְּרָא מְצִינְאָה לְעַבְּרִיא הְנָבְי הְטִיבְי לְּחָבְיין לְדְפֵּי סְטֵר מִשְׁבְּנִא הִנְיְנָא וֹתְּבָּי לְחָבְי לְטִרְ לְּבָבִי לְּחָבְי לְטִר עִבְּרִי לְּבָּב ד וְּתָבְיּא הַבְּיְא לְבִבּי לְּחָב מְעָבְר א לְבָב ד יְתִבְּי לְּעָבְ הְיִבְּי לְּתַבְּי לְּבָּי הְתְּנִי בְּעִייְם בְּעִיבְי וְנְתְ בְּעִיבְיּי לְּבָּי לְּתְרְעוֹן לְדָפֵּי לְּים בְּעִבְיי לְּבְבִי לְּתְבְי לְּבָב ד וְתְבָּב ד יָת בְּבְיי לְּבְבִיי לְּתְבְּיי לְחָבְּי לְּנִבְי לְּעָבְ ד יְתָבְּי לְּבְי לְּנִבְי לְּבְּב יִי תְּבָּי לְּבְי לְּבְי לְיִבְי הְּבְּעִין בְּעוֹיְם בְּעִים בְּעוֹיְם בְּעוֹיִי בְּעוֹיִים בְּעִיבְייוּ לְבְּבָּי בְּעְבְּב וּיִית בְּבְיִי לְבְּיִי בְּיִבְי בְּעִים בְּעִים בְּיוּתְשְּבְיוּ בְּיוֹים בְּעוֹבְים בְּיוּים בְּיוֹבְיבִי לְּיוֹם בְּעִבְייוּ לְּבְבִיים בְּיוּבְים בְּיוּבְיוּים בְּעוֹבְיוּת בְּיבְייוּ בְּיוֹבְבְיוּ לְיִבְייִים בְּעִיבְיוּ לְּיִבְית בְּיוּבְיוּ בְּיוֹבְיוּת בְּיוּים בְּיוּבְיוּים בְּיבְיים בְּיוּתְיבְייוּ בְּבְייִבְייוּ בְּיוּבְיוּ בְּבִיים בְּיוּבְייוּ בְּיוּבְייִין בְּיִבְייוּ בְּבְייִים בְּיִבְּיִים בְּיוֹים בְּיוּבְיוּיוּים בְּיוּבְיוּיוּים בְּיבְיוּים בְּיִבְּיוּין בְּיוּבְיוּיוּים

acacia, y los recubrió con oro, siendo sus ganchillos de oro; y para ellos fundió cuatro basas de plata.

³⁷ Hizo una Pantalla para la entrada de la Tienda de lana turquesa, lana púrpura, lana carmesí y lino, trenzados, obra de recamador. ³⁸ Sus pilares eran cinco, con sus ganchillos, y recubrió sus capiteles y sus cinturillas de oro; y sus basas eran cinco, de cobre.

Capítulo 37

¹Betzalel hizo el Arca de madera de acacia: de dos codos y medio de longitud, un codo y medio de ancho y un codo y medio de altura. ²La recubrió con oro puro por dentro y por fuera, y le hizo una diadema de oro en derredor. ³Fundió para ella cuatro anillos de oro en sus cuatro esquinas: dos anillos de un lado y dos anillos del otro lado. ⁴Hizo varas de madera de acacia, y las recubrió con oro. ⁵Insertó las varas dentro de los anillos en los lados del Arca, para portar el Arca. ⁶Hizo una Cubierta de oro puro, de dos codos y medio de longitud, y un codo y medio de

שִּׁטִּׁים וַיְצַפָּם זָּהָב וֵייהָם זְהָב וַיִּצְּק לְהֶׁם אַרְבָּצָה אַרְנִי־כֶּסֶף: לּוּ וַיִּצַשׁ מְסְרֹּ לְפָתַח הָּאֹהֶל הְּכֵלֶת וְאַרְגָּמֵן וְתוֹלַעַת שְׁנֵּי וְשֵׁשׁ מִשְׁזֶר מֵעֲשֵׂה רֹקֵם: לּחּ וְאֶת־ עַמּּרְּדֵיו חָמִשְׁהֹ וְאֶת־וְוֵיהֶּם וְצְפָּה רֵאשִׁיהֶם וְחָשְׁקִיהֶם זְהָבּ וְאַרְנִיהֶם חַמְשֵּה נָחִשָּׁת: פ

פרק לז

א וַיִּעֲשׁ בְּצַלְאֵל אֶת הְאָרֹן עֲצֵי שִׁטֵים אַמְתִּיִם וְחֵצִי אָרְבּוֹ וְאַמֶּה וְחֵצִי רְחְבּוֹ וְאַמֶּה וְחֵצִי לְמְתִוֹ: בּ וַיְצַפָּהוּ וְהָב טְהָוֹר מְבָּיִת וּמְחָיִץ וַיִּעֲשׁ לְּוֹ זֵר וְהָבּ סְבִּיבּ: ג וַיִּצְק לוֹ אַרְבַּע טַבְּעֹת עַל־צַלְעוֹ אַרְבָּע פַּעֲמֹתְיו וּשְׁתֵּי טַבְּעֹת עַל־צַלְעוֹ הַשֶּׁנְית: דּ וַיִּעשׁ בַּדָּי עֲצֵי שִׁמֵים וַיְצַף הַשֶּׁנְית: דְ וַיִּעשׁ בַּדָּי עֲצֵי שִׁמֶים וַיְצַף הַשְּׁנְית עַל צַלְעִת הֲאָרְן לְשָׁאַת אַמְנִים וְחֵצִי אָרְבָּה וְאָמָה וְחָצִי אַמְתַיִם וְחֵצִי אִרְבָּה וְאַמֶּה וְחָצִי

ONKELÓS

שִּׁשִּין וַחֲפְּנִנּוּן דַּהָבָא וְנִיהוֹן דַהָבָא וְאַתִּידּ לְהוֹן אַרְבָּעָא סַמְכִין דְּכְסָף: זּי וְעָבַד בְּּרָסָא לְתָרַע מַשְּׁבְּנָא תִּכְלָא וְצִבְּר וְהִיּבְא וְאַמִּידּ לְהוֹן אַרְבָּעָא סַמְכִין דְּכְסָף: זּי וְעָבַד בְּּרָסָא וְיִת נְוֹיהוֹן וַחֲפָא בִישִּׁיהוֹן וְחַבָּא וְטָמְיָהוֹן דַּהְבָּא וְטַמְכֵיהוֹן תַמְשָׁא נְחָשָׁא נְחָשָׁא: אּ וַעֲבַד בְּצַלְאֵל יָת אֲרוֹנִא דְּאָעֵי שִׁשִּׁין עַוְפָּלְגָּא וְפַּלְגָּא רוּמִיהּ: בּ וַחֲבָּהִי דְּהָב דְּבֵי מִנָּוּ וֹמְבָּרָא וְעָבַד לֵיה דִּיר דְּדְהַב סְחוֹר סְחוֹר: גּ וְאַמִּיִה לִּיִּהָּ אַבְּנִי שִׁיִּוֹן דְּרָהַב עֵל אִרְבַּע זְּוְיָתֵיה וְתַּרְמֵּין עַוְקּן עֵל סִטְרֵיה חַד וְתַרְתַּין מְחִיר בְּבְּרָא תִּבְּבָּע עִיְּקוֹן דְּרָה עַל אַרְבַּע זְיְתָבְיוֹ עַוְקְּלָּא לִית אֲרִימִי בְּעִיקְא בְּעִיקְהָא וְחָבְּבְּע זְיְתָבְר בְּיִה הַּבְּע עִיְּקוֹן דִּרְהַב וְנִיבְר בְּבִּי מִנְּן וְתַּרְתֵּין עִוְכָּל יְת אֲרִינִי דְּעָבָד אָרִיחֵי דְּאָעֵי שִׁשְּׁירוֹן דַּבְּבְע זְיִבְּר בְּיִבְּיִיה וְתַרְבָּיוֹן בְּיִבְּע עִיְּבָּוֹן דְּבְּבָּע עִיְּבָּן הְּבָּבְע עִיְּהָוֹן דְּרָבָב עִּיְבְיוֹן בְּיִבְּבְע וְיִבְּבְע וְדְּבְּבְיוֹ בְּרְבָּיִים וְּבְּבְּע וְבִּיְבְּיִים בְּבְּבְע עִיִּבְּבּיה וְנִבְּבְּע וְיִבְּבְיוֹם בְּבְּרְבִּים בְּבְּבְע וְיִבְּבְּע וְיִבְּבְיה וְּנִבְּתְּשִׁיוֹן בְּבָּבְע עִיְּבָּן דְּבְּבְע וְיִבְּבְיוֹ בְּבְבְעִיּא וְנְשָׁבְּי בְּעִבְיוֹ בְּבְבְּבְע וְבְּבְיוֹם בְּבְּבְייִים בְּעִיבְיוּ בְּבָּבְע עִיְנְבְּיִּיְ בְּבִיה בְּבְּבְייִבְייִים וְנִבְּבִי בְּנְנִיים וְבְּבְיּיִים בְּיִבְייִים וְנִיבְּיִים בְּיִיבְייִים וְּבְּבִיים בְּיִבְּיִים בְּעִיבְּיִים בְּיִים בְּבִיי בְּבְיּיִים וְּתְיִיבְיוֹ בְּיִים בְּבִּיים בְּיִייִים בְּיִים בְּיִים בְּיִבְייִים בְּיִבְיים וְּבְּבְייִים בְּיִבְייִים בְּבִייְיִים בְּיִים בְּבִּיים בְּבְּיִים בְּבִיים בְּבְיבְייִים בְּבְיבְייִים בְּיִבְייִים וְבְיבּיים בְּבְּבְייִים בְּיבְּיִים בְּבִיים בְּבְּבְיבְיים בְּבְּבְיוּ בְּבְבְייִים בְּבְּיִים בְּבִיּבְיבְּיִיים בְּעִייִים בְּבְּיִים בְּיבְיים בְּבְּיבְיים בְּבְּיִים בְּיִבְיבְיּים בְּבְיבְיוֹבְיבְייִים בְּבְּיבְים בְּבְּבְיִים בְּיבְיבְּיִים בְּיִבְיים בְּב

- RASHÍ -

(א) וַיַּעֵשׁ בְּצַלְאֵל. לְפִי שֶׁנְּתַן נַפְשׁוֹ עֵל הַמְּלֶאכָה יוֹתֵר מִשְּׁאָר חֲכָמִים נִקְרַאת עֵל שְׁמוֹ:

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ —

37

1. וְיַעֵשׁ בְּצֵלְאֵל /BETZALEL HIZO. Puesto que él se había dedicado a la labor del Tabernáculo más que los demás sabios, la labor es atribuida a su nombre. 50

ancho. ⁷E hizo dos Querubines de oro, batidos a martillo los hizo, en los dos extremos de la cubierta: ⁸un Querubín en un extremo y otro Querubín en el otro extremo, de la Cubierta misma hizo los Querubines, desde sus dos extremos. ⁹Los Querubines tenían las alas extendidas hacia arriba, cubriendo con ellas la Cubierta, y sus rostros estaban uno frente al otro; hacia la Cubierta estaban los rostros de los Querubines.

¹⁰ Hizo la Mesa de madera de acacia, de dos codos de longitud, un codo de ancho y un codo y medio de altura. 11 La recubrió con oro puro, y le hizo una diadema de oro alrededor. 12 Le hizo una cornisa de un palmo en derredor, e hizo una diadema de oro para la cornisa en derredor. ¹³Para ella fundió cuatro anillos de oro, y puso los anillos en las cuatro esquinas de sus cuatro patas. ¹⁴Frente a la cornisa estaban los anillos, a modo de receptáculos para las varas, para portar la Mesa. 15 Hizo las varas de madera de acacia y las recubrió con oro, para portar la Mesa. ¹⁶Hizo los utensilios que estaban sobre la Mesa; sus platos, sus cucharones, sus soportes y sus tubos con los cuales se la cubría, de oro puro.

¹⁷Hizo el Candelabro de oro puro, batido a martillo hizo el Candelabro: su רְחְבֵּה: ، וַיַּעֵשׁ שְׁנֵי כְרָבֵים זְחֲב מִקְשְׁהׁ עָשֵּׁה אֹתָם מִשְּנֵי קְצוֹת הַבּּפְּרֶת: חְּ כְּרוּב־אֶחֲד מִקְצָה מָלָּה וּכְרוּב־אֶחֲד מִקְצֵה מִיֵּה מִן־הַבּּפְּרֶת עֲשֵׂה אֶת־ הַכְּרְבִים מִשְׁנִי קְצוֹתֵיו קְצוֹתֵיו: ס וַיְּהְיִּוּ הַכְּרְבִים פְּרְשֵׁי כְנָפַיִם לְמַעְלְה סְכְכֵים הְכָּרְבִים מִלְּרְהַבּּפֹּרֶת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל־אָחֶיו אֶל־הַבּּפֹּרֶת הְיִוּ פְּנֵי הַכִּרְבִים: פ

יוַיַּעשׁ אֶת־הַשִּׁלְחָן עֲצִי שִׁמֶים אַמְתַיִם אָרְכּוֹ וְאַפֵּה רְחְבּוֹ וְאַפָּה וְחָצִי קְמְּתוֹ: אֵרְכּוֹ וְאַפָּה רְחְבּוֹ וְאַפָּה וְחָצִי קְמְּתוֹ: יֹהָב סָבְיב: יבּ וַיַּעשׁ לְוֹ מִסְגַּרֵת טְפָּח סָבְיב וַיְּעשׁ זֵר־זְהָב לְמִסְגַּרְת טְפָּח י וַיִּצְקׁ לְוֹ אַרְבָּע טַבְּעָת וְהָב וַיִּתֵּן אֶת־הַפַּבְּעֹת עֵל אַרְבָע הַפָּאֹת אֲשֶׁר לְאַרְבַּע רַגְּלְיוֹ: ידּ לְעֻפֵּת הַפְּאֹת אָת־ הַשַּבְּעִת בֵּתִים לְבֵּדִים לְשֵׁאת אֶת־ הַשְּׁלְחַן: יוֹ וַיִּעשׁ אֶת־הַבִּדִים עֲצֵי הַשְּׁלְחַן: יוֹ וַיִּעשׁ אֶת־הַבִּלִים וּ אֲשֶׁר עַל־הַשְּׁלְחָן: יוֹ וַיִּעשׁ אֶת־הַבְּלִים וּ אֲשֶׁר וְאֵתֹּר מְנִיקִי וְאָת־הַפְּשְׁוֹת אֲשֶׁר יְפַּדְּ וְאֵת־קְמֶרֹתְיוֹ וְאֶת־בַּפֹּתְיוֹ וְאֵת־כְפִּתְיוֹ

ששי ושלישיו יו וַיַּעַשׁ אֶת־הַמְנֹרָה זְהָבּ טְהָוֹר מִקְשָּה עָשֵּׁה אֶת־הַמְּנֹרָה

פְּתָנִה: ז וַעֲבַד תָּרִין בְּרוּבָין דִּדְהָב נְגִיד עֲבַד יָתְהֹוֹן מִתְּרֵין סְטְרִי כַפְּרְתָּא יִתְּהוֹן בְּרַיְבָיא מִתְּרֵין סְטְרִי כַפְּרְתָּא יִתְּהוֹן צִּלְּ בְּרִיבָיִא מִתְּרֵין סְטְרִי כַפְּרְתָּא יִתְּהוֹן עֵל כַּפְּרְתָּא וְאַפִּיהוֹן תַד לְקָבֵל כַּרְּתָּא וְמַלְּא וְטְכָּד יִתְ בְּרִיבִיּא מִתְּרֵין סְטְרוֹח: יוּ וְעֵבַד יִיה וְעָבַד יִיה בְּרָבִי כִּיּהְיְּא וְאַמְּתָּא בְּתָיִה בְּיִּשְׁכָּ רוֹמֵיהּ בּיּשְׁכָּ רוֹמִיהּ בּישְׁכָּ רוֹמִיהּ בּישְׁכָּ רוֹמִיהּ בּישְׁכָּ רְתִּבְּ וְעָבַד יִיה בְּרָבִי יִּתְ בְּרָבִי יִתְ בְּרִים יְתִּה בְּרָבִי וְתְבָּ בְּיִבְי וְתְבָּ דְּיִבְ יִתְּהְיִב יְתִיה בְּיִבְי וְתְבָּ בְּרָבִי וְתְבָּד יִתְ בְּרָבְּע עִזְקוֹן דְּדְּהָב יְתִּבְּי וְנְתְּבָּ רְנְבְּי וְתְבָּד יִתְ בְּרָבְי וְתְבָּד יִתְ בְּרָבְי יִתְ בְּרָבִי יִתְ בְּרָבְי יִתְ בְּרָבִי וְתְבָּד יִתְ בְּרָבִי יִתְ בְּרָבִי יִתְ בְּרָבְי וְתְיִתְּא דִּי לְאַרְבִּע וְוְיְתָא דִּי לְאַרְבִּע וְנְיְתָּא דְּיִבְי יִתְ בְּוֹרְא יִתְ בְּּרְנִי יִתְ בְּנִיבְי יִתְ בְּיִרְיתִייִּא דְּאָעִי שְׁכִּים וְנִתְּי בְּבָּיִים וְנִיתְּי בְּבָּיתְ וְבְּבָּית בְּבְּיִית וְּתְבִין בְּבְּבִּית וְתְבִין בְּבְּבִי בְּבְּבִּע וְתְבָּב יִתְּתְיִי בְּרָבְיִב יִּתְ בְּנִיבְי וְבְּבִי וְתְבָּב וֹיִית בְּנִיבְיי וְ בְּבָּב וְיִתְ בְּנִבְיּא בְּיִבְּיִי וְתְבָּב וּתְרִים בְּבִּיים בְּתִוּיִי בְּבְּיִים בְּתְּיִים בְּבִיי בְּיִים בְּבִיי וְתְבִיוּ בְּבִיי וְנְבִי עְבָּב יִי וְעָבִיוֹ בְּבְיבְּיִי וְּתְרִין בְּבְּיִבְיִי וְּבְּיוֹין בְּבְּבְיּעִי בְּבְייִין בְּבְּיִבְיִין בְּּרִיוּ בְּבְייִי בְּעְרִים בְּבְּיִי בְּיִי בְּתְייִי בְּבְייִי בְּבְּיִי בְּבְייִי בְּיִבְיּי בְּיִבְיי בְּיִּבְיי בְּבְייִי בְּעְבְּיִי בְּיִים בְּבְייִי בְּבְייִּי בְּיִים בְּבְּיִי בְּיִבְייִי בְּבְיִי בְּיִי בְּיִבְיוּ בְּיוּבְּבְי בְּבְייִי בְּבְיבְיוּ בְּבְייִי בְּיִבְייִי בְּבְיִיי בְּבְּבְייִי בְּבְּבְיי בְּיִבְּבְייִי בְּבְּבִיי בְּבְייִבְּיי בְּבְייִי בְּבְייִי בְּבְּבִיי בְּיִבְּבְייִי בְּבְּבְיי בְּבְיי בְיבְבִיי בְּבְייִי בְּבְייִבְּיי בְּבְייִי בְּבְייִבְייִי בְּבְייי

ONKELÓS

base y su caño central, sus cálices, sus botones y sus flores de él mismo eran. ¹⁸Seis brazos sobresalían de sus lados; tres brazos de un lado del Candelabro, y tres brazos del segundo lado del Candelabro. 19 Tres cálices tallados en un brazo, un botón y una flor; y tres cálices tallados en el otro brazo, un botón y una flor; lo mismo para los seis brazos que sobresalían del Candelabro. ²⁰En el Candelabro había cuatro cálices tallados, sus botones y sus flores. 21 Un botón debajo de dos de sus brazos, de él mismo; un botón debajo de dos de sus brazos, de él mismo; y un botón debajo de dos de sus brazos, de él mismo, para los seis brazos que sobresalían de él. ²²Sus botones y sus brazos de él mismo eran; todo él era una sóla pieza batida, de oro puro. ²³ Hizo sus siete candelas, sus tenazas y sus paletas, de oro puro. ²⁴De un talento de oro puro lo hizo, junto con todos sus utensilios.

²⁵Hizo el Altar de incienso de madera de acacia, de un codo de longitud y un codo de ancho, cuadrado, y de dos codos de altura; sus cuernos surgían de él mismo. ²⁶Lo recubrió con oro puro, su techo y sus paredes en derredor, y sus cuernos; y le hizo una diadema de oro en derredor. ²⁷Le hizo dos anillos de oro debajo de su diadema, en sus dos esquinas, a ambos lados,

יָרֵבָה וָקַנָּה גָּבִיעֵיהָ כַּפִּתּוֹרֵיהָ וּפְרָחֵיהָ מָמֶנָה הָיָוּ: יח וִשִּׁשֶּׁה קָנִים יְצְאֵים מִצְּדֵּיהָ שָׁלשָׁה וּ קָנֵי מִנֹרָה מִצִּרָה הָאֶחָׁר וּשָׁלֹשָׁהֹ קָנֵי מְנֹרָה מִצְּדָּה הַשֵּׁנִי: יט שְׁלֹשָׁה גְֿבִעִֿים מֲשָׁקָּדִּים בַּקָּנֵה הֶאֶחָדֿ בַּבְּתִּר וָפֶּרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִּעִים מְשֻּקְּדֵים בְּקָנֶה אֶחֶד כַּפְתִּר וְפֻּרַח בַּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיְּצָאָים מִן־הַפִּנֹרֱה: כּ וּבַמִּנֹרָה אַרְבָּעֲה גְבִעֵים מְשָּׁקָּדִים בַּפִּתֹרֵיהַ וּפְרָחֵיהָ: כֹּא וְכַפִּתֹּר תַּוֹחַת שׁנֵּי הַקַּנִּים מִמֶּנָה וַכַפִּתוֹר תַחַת שָׁנֵי הַקַּנִים מִמֵּנָה וְכַפְתוֹר תַחַת־שָׁנֵי הַקָּנֵים מִנֶּגַנָּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיִּצִאָים מִמֱנָה: כב כַּפִּתְרֵיהֵם ּוּקְנֹתָם מִמֶּנָּה הָיֻוּ כָּלֵּה מִקְשֵׁה אַחַת זָחֲב ַטְהְוֹר: כג וַיַּעֵשׁ אֶת־נֵרֹתֵיהָ שִּׁבְעָה וּמַלקָחֶיהָ וּמַחִתּתָיהָ זָהָב טָהור: כּד כְּבֵּר זָהָב טָהָוֹר עָשֵׂה אֹתֻהּ וָאַתּ כָּל־־

בּהוַיַּעַשׁ אֶת־מִּזְבָח הַפְּטָׂרת עֲצֵי שִׁמֵּים אַמָה אִרְכּוֹ וְאַפָּה רָחְבּוֹ רָבֹוּעַ וְאַפְּתִּיִם זְהָב טָהוֹר אֶת־יַּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתֵיו סָכָיבּ זְהָב טָהוֹר אֶת־יַּגּוֹ וְאֶת־קִירֹתֵיו סָכָיבּ וְאֶת־פַּרְנֹתֶיו וַיִּעַשׁ לְּוֹ זַר זְהָב סְכִיבּ: לְזֵרוֹ עַל שְׁתֵּי צַלְעֹתָיו עַל שְׁנֵי צִדְיוּ

ONKELÓS

בּדַתַּב סְחוֹר סְחוֹר: כּוּ זְתַּלְּשִּׁין אַזְּפֹן דִּדְּטַב צָבַד לִיהּ מְלְּרֵע לְזַיַרִיה עָלְתָּא כְּלֵיה זְוֹלָתָא כְּלָנִי עָלִתָּא בְּלֵינִה זְוֹלָתָא בְּלֵינִה זְיִתְּה בְּחוֹר בְּחוֹר בְּחוֹר זְיָת בְּלִנְא זְבִּיְרָא זְשִׁלְתָּא בְּלֵינִה זְיִרְלָּא זְבְּיִה דְּסְעָרָת בּיּסְמֵּיָא דְּשְׁלֵינִא זְבְּלְתָּא בְּלֵינִה זְּבְּבִי בּבְּלָר דְּבֵי בּבְּלְא בְּכֵיה וְאָפְּתָא בְּלֵינִה וְאָבְּיְא זְבְבְּיְתָה זְּבְּבְיִתְ אַפְּיִלְא אָבְיִהוֹן מִנֵּה וְחִוּר בְּחוֹר וְיִתְּה וְיִתְּה וְעָבְיִתְּא בְּכִילָּה אִנְיִיהְא זְבְּבְיִתְּה וְמִיּבְּי וְמִיּבְיִיה וְשִׁבְּיִי מִבְּי וְעָבְּיִתְּי אַמְּיִלְ הִנְּבְּי וְעָבְּיְתְּה וְמְנִיה בְּּבִיי כּר וְעַבְּיוֹן מִנְּהְ בְּבְיּע זְבִּבְּי וְתָּה וְיִתְּה וְיְתָּה וְעִיּהְ בְּעִייִן הְעָבְּיִיתְ מְּבִּייִ בְּבְּיִבְיוֹ מְבְּבִיי כִּי בְּבְּבְּיִלְ מִוֹ מְנִבְּיְ וְנִינְ בְּבְּיִלְ וְמְבְּבְּיוֹ מְנִבְּיִ בְּבְּיִבְיוֹ בְּבְּבְיִיתְ בְּבְּיִבְיוֹ בְּבְּבְיִיתְ בְּבְּיִבְיוֹ בְּבָּבְיוֹ בְּנִבְּיִי בְּבְּבְיִיתְ בְּבְּבְיִתְיוֹ בְּבְּבְיִתְ בְּבְּבְיתְ בְּבְּיִיתְ בְּבְּבִיי בִּי בְּבְּבְיִיתְ בְּבְּיִיתְ בְּבְּיִיתְ בְּבְּבְיתְ בְּבְּיוֹי בְּבְּבְיוֹת בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּנִבְייִי תְּשְׁבְּיוֹ בְּבְּבְיוֹת בְּבִּיב וְיִתְ בְּבְּבְיוֹת בְּבְּב בְּיִבְיי בְּעְבְּיוֹ בְּבְּבְיוֹת בְּבְּבְיוֹת בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹת בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹת בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְבְּיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹת בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹין מְנִבּיוֹ בְּבְּבְיוֹיוֹ בְּבְבְיוֹ בְּבְּבְיוֹין מְנָבְיוֹ בְּבְבְיוֹים בְּבְּבְיוֹ בְּבְבּיוֹ בְעִבְּבְיוֹ בְשְּבְבְיוֹם בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹם בְּבִבּי בְיִיבְּיוֹ בְּבְיוֹין בְּבְבְיוֹבְיוֹם בְּבְּבְיוֹ בְּבְיבְיוֹ בְּבְּבְיוֹם בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹ בְּבְּבְיוֹם בְּבְבּיוּ בְּבְבְיוּ בְּבְבְיוֹם בְּבְּבְיב בְיה בְּבְבְיוּ בְּבְבְיוֹים בְּבְבוּיוֹ בְּבְבְיוֹם בְּבְבּי בְּיוֹ בְּבְיוֹם בְּבְבּיוּ בְּבְיבְיוּ בְּבְבּייוּ בְּבְבּבי בְיה בְּבִייוּ בְּבִיבְייוּ בְבְבְיוֹם בְּבְבְיוּם בְּבְבּביי בְּבִייוּ בְּבִיים בְּבְבּיוּ בְבִיים בְּבְבְיוּבְיוּ בְּבְבְיוּ בְּבְבְיוּם בְּבְבְיוּבְיוּבְבְי

a modo de receptáculos para las varas, para portarlo con ellas. ²⁸ Hizo las varas de madera de acacia, y las recubrió con oro. ²⁹ E hizo el aceite para la unción, sagrado, y el sahumerio puro de especias, de labor de perfumero.

Capítulo 38

¹Hizo el Altar de la ofrenda de ascensión de madera de acacia, de cinco codos de longitud y cinco codos de ancho, cuadrado, y tres codos de altura. ²Hizo sus cuernos en sus cuatro esquinas, siendo sus cuernos de él mismo, y lo recubrió con cobre. 3Hizo todos los utensilios del Altar: las vasijas, los badiles, las escudillas, los garfios y los braseros; hizo todos sus utensilios de cobre. ⁴ Para el Altar hizo un enrejado de cobre de obra de malla, debajo de su cornisa, hacia abajo hasta su mitad. ⁵Fundió cuatro anillos en los cuatro extremos del enrejado de cobre, a modo de receptáculos para las varas. 6Hizo las varas de madera de acacia y las recubrió con cobre. ⁷E insertó las varas en los anillos a los costados del Altar para transportarlo; hueco, de tablas,

לְבָתִּים לְבַּדִּים לְשַׂאת אֹתִוֹ בְּהֶם: כּח וַיַּעֵשׁ אֶת־הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁמֵּים וַיְצַף אֹתֶם זָהֲב: כּט וַיַּעשׁ אֶת־שֶׁמֶן הַּמִּשְׁחָה לְדֶשׁ וְאֶת־קְטָרת הַפַּמִּים טְּהְוֹר מַעֵשֵׂה רֹקֵחַ: ס

פרק לח

שביעי (רביעי) א ויעש את־מובח העלה עצי ששים חמש אמות ארכו וחמש־ אַמָּוֹת רַחַבּוֹ רַבֿוּעַ וְשַׁלְשׁ קֹבֶּתְוֹ: בּ וַיַּעשׁ קַרְנֹתָיו עַל אַרבַּע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נָחָשָׁת: ג וַיַּעשׁ אָת־כַּל־כָּלֵי הַמְּזָבָּחַ ואַת־הַיַּעִים את־הסירת הַמְּזָרַלְּת אֵת־הַמְּזַלְגָת וְאֵת־הַמַּחְתָּת כַּל־כַּלַיו עַשַּה נִחִשָּת: דּוַיַעַשׁ לַמִוּבְּחַ מעשה רשת נחשת תחת מַלְמַשָּה עַד־חַצִיִוֹ: הּ וַיִּצֹקַ אַרבַע טַבַּעַת בָּאַרבַע הַקַצַוֹת לִמִּכְבֵּר הַנָּחַשֶּׁת בַּתַּים לַבַּדִּים: ו וַיַּעשׁ אַת־ הבדים עצי ששים ויצף אתם נחשת: ווַיבָא אָת־הַבּּדִּים בַּשַּבַעֹת עַל צַלְעִת. הַמְזָבַּׁחַ לְשֵּאת אֹתָוֹ בָּהָם נִבִּוֹב לְחַת

ONKELÓS

לְאַתְּרָא לַאֲרִיתִיָּא לְמִטֵּל יָתַיה בְּהוֹן: כה וָעֲבָד יָת אֲרִיתַיָּא דְּאָעֵי שְׁטִּין וַחַבְּא יְתְהוֹן דַּהַבְּא: כּט וְעֲבַד יָת מִיְּבְּהָא לַאֲרִיתִיָּא לְמִטֵּל יָתַיה בְּהוֹן: כה וַעֲבַד יָת אָרִיתִיּא אָמִין רוּמֵיה: בּ וַעֲבַד קַרְנוֹהִי וַחֲבָּא יְתִיה בְּיִּבְיתְּא אָמִין רוּמֵיה: בּ וַעֲבַד קַרְנוֹהִי עַבְּד קִרְנוֹהִי וַחֲבָּא יְתַיה כְּנָיה מְּרְבָּע וּוְיָתָא פְּל מְנִיה בַּנִּיה הַוְאָא וְיָת מָּוְרְשָּׁא וְיָת מֵּרְבָּתְא וְיָת מֵּרְוֹפְא יְת בְּנִירְיָתְא וְיָת מֵּרְוֹבְּיתְא כְּלְרָע עֵּד פַּלְנִיה: הּ וְאַתִּידּ בְּמְבַר לְמַרְיתָא רְיָתְא בְּלְע עֵד פַּלְנִיה: הּ וְאַתִּידְ אַמִין אַרְבָּע עוֹיְבָּד מְעָרְיתָא וְיָת מִיְרְבָּע עֵד פַּלְנִיה: הּ וְאַתִּידְ אַמְרִיתִיּא בְּעִיקְרָע עֵד פַּלְנִיה: הּ וְאַתִּידְ שְׁטִין הַמָּש אַיְרָא עוֹבִּד מְצְרָתְא דְנְחָשְׁא הְּחִוֹת סוֹבְבֵיה מִלְּרָע עֵד פַּלְנִיה: הּ וְאַתִּידְ שְׁטִין הַמָּע אָיִבְּר לְמָרְדְא עוֹבִּד מְצַבְּדְתָּא דְנְתִישְּא בְּתְרָע עֵד פַּלְנִיה: הּ וְאַתִּידְ שְׁטִין הַמָּע יִּתְיה בְּאוֹיִיתְא לְיִבְיא עוֹבִּד מְצְבְּרָא דְנְחָשְׁא אָתְרָא לִאֲרִיחיִיּא: וּ וַעֲבַּד יִת אֲרִיחִיּא דְאָעִי שְׁטִין הַמָּע בְּבְּרְבָּע עִיִּבְּר לְּבָּרְיתְיִיִיא בְּעִבְּר לְאָרִיתִייִּא בְּמִיל יָת הָּרְיתָיִיא בְּעִירְיתִייִּא בְּעִיתְיִייִייִי שְׁבִּר לְיִבְיּא בְּתְרִיתִייִיא בְּיִבְּיִיתְייִּא בְּעִירְייִייִייִי בְּיִבְּיִיתְיִיּא בְּעִיל יִתְיִיּא בְּעִוּקְיתְיִייִי בְּעִבְּיִיתְיִיּא בְּעִיל יִתְייִּם בְּרִבְּע עִיִּיִים בְּרִיתְיִייִי בְּיִבְּיִים בְּיִּבְּיִיתְייִיי בְּיִיּבְייִיתְיִיּא בְּעִבְּר בְּיִבְייִיתְיִיּא בְּיִבְיִים בּיוֹים בּיִייִיתְיִיי בְּיִיבּיוּתְיִיים בְּעִבְּר יִיִייִיתְיִיִיּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִבְיתְיִים בּיּבְּיִבְיתִייִיּיִיּיִים בְּיִבְּיִים בְּיִים בְּעִבְּיִים בְּיִיבְיּבְיתְייִים בְּיִּבְּיִים בְּיִבְייִים בְּיִבְייִים בְּעִבְּיב בְּיבְיבּיים בְּיבְיי

- RASHÍ -

וי) נבוב לחת. נבוב הוא, חלול. וכן

TRADUCCIÓN DE RASHÍ

lo hizo.

*Hizo el Lavadero de cobre, junto
con su base de cobre, de los espejos de
las [mujeres] congregadas que se

עֲשֵׂה אֹתְוֹ: ס חַיַּיַעֵשׁ אָת הַבִּיִּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֵת בַּנִּוֹ נְחֲשֶׁת בְּמַרְאֹת הַצְּבְאֹת אֲשֶׁר

ONKELÓS

עָבַד יָתֵיהּ: תּ וַעָבַד יָת כִּיּוֹרָא נְחָשְׁא וְיָת בְּסִיםִיהּ נְחָשְׁא בְּמֶחְזְיָת נְשַׁיָּא דְּאָתְיָן

— RASHÍ

בּּעֲבּוֹדַת פֶּרֶדְּ הָיוּ הוֹלְכוֹת ומוֹלִיכוֹת לָהֶם מַאֲכָל
ומִשְׁתָּה וּמֵאֲכִילוֹת אוֹתָם וְנוֹטְלוֹת הַמַּרְאוֹת וְכָל אַחַת רוֹאָה עַצְמָהּ עֵם בַּעְלָהּ בַּפִּוְרְאָה וּמְשַׁדַּלְתוֹ בִדְבָרִים, לוֹמַר: אֲנִי נָאָה מִמְּדְּ. וּמִתוֹדְּ כַּדְּ מְבִיאוֹת לְבַעְלֵיהֶן לִידֵי תַאֲוָה, וְּנִזְּקְקוֹת לְהֶם וּמִתְעַבְּרוֹת וְיוֹלְדוֹת שְׁם, שֶׁנֶּאֲמֵר: תַּחַת הַתּפּוֹת עוֹרַרְתִּידְ ושיר השירים ח:ה). וְזֶהוּ שָׁנָאֲמֵר: בְּמַרְאֹת הַצִּבְאֹת. וְנָצֵשְׂה הַכִּיוֹר מֵהֶם, שָׁהוּא לְשׁוּם שְׁלוֹם בִּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ לְהַשְׁקוֹת מִמֵּיִם

יְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת נְבוּב וירמיה נבּ:כאו: נְבוּב לְּחֹת. הַלּוּחוֹת שֶׁל עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל רוּחַ וְהָחְלָּל בְּאָמִת. הַלּוּחוֹת שֶׁל עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל רוּחַ וְהָחְלָּל בְּאָמֵוּ מִי יִשְׂרְאֵל הָיוּ בְּאָמְצֵע: וּחּ) בְּמֶרְאת הַצּבְּאֹת. בְּנוֹת יִשְׂרְאֵל הָיוּ בְּיָדְן מִיְרְאוֹת שֶׁרוֹאוֹת בָּהֶן כְּשֶׁהֵן מִתְקַשְׁטוֹת, וְאַף אוֹתָן לֹא עִכְּבוּ מִלְּהָבִיא לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן. וְהָיָה מוֹאַס משָׁה בְּהֶן מִפְנִי שֶׁעֲשׂוּיִם לְיֵצֶר הָרְע. אָמֵר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּדְּ הוֹא: קַבֵּל כִּי אֵלו חֲבִיבִין עְלֵי מִן הַכּּל שָׁעֵל יְדֵיהֶם הֶעֲמִידוּ הַנְּשִׁים צְבָאוֹת רָבּוֹת בְּמִצְרַיִם. כִּשְׁהַיוֹ בַּעְלֵיהָן יִגְעִים צְבָאוֹת רָבּוֹת בְּמִצְרַיִם. כִּשְׁהַיוֹ בַּעְלֵיהָן יִגְעִים

– TRADUCCIÓN DE RASHÍ *–*

"Y su grosor era de cuatro dedos, hueco [גָבוּב," 51.

אובוב לְחֹני /HUECO, DE TABLAS. Las tablas de madera de acacia estaban colocadas en cada uno de los lados del Altar, y el hueco estaba en el centro. 52

8. אַבְּמֵרְאָתְ הַצְּבָאַתְ DE LOS ESPEJOS DE LAS MUJERES CONGREGADAS. Las hijas de Israel tenían en su posesión espejos de cobre en los cuales se miraban cuando se adornaban. Además de todo lo demás que aportaron, las mujeres no se abstuvieron de aportar incluso estos espejos para la contribución del Tabernáculo. Pero Moshé los rechazó porque los espejos son hechos para incitar la Inclinación de Mal. 53 Entonces, el Santo -bendito es- le dijo: "Acéptalos, pues esos espejos me son más queridos a Mí que todo lo demás que han aportado, ya que por medio de los espejos las mujeres fundaron legiones 54 de israelitas en Mitzráim." Esto ocurrió así: cuando sus maridos estaban fatigados a causa de la dura labor, ellas iban donde ellos estaban y les llevaban comida y bebida y los alimentaban. Tomaban consigo los espejos y cada una de ellas se miraba en el espejo junto con su marido, incitándolo con sus palabras y diciéndole: "Yo soy más bella que tú." De este modo atraían a sus maridos a sentir deseo sexual por ellas, por lo que tenían relaciones íntimas con ellos. A consecuencia de esto quedaban encintas y daban a luz allí mismo, como se declara: "Bajo el manzanero te excité." 55 A estos espejos hace referencia lo dicho en este versículo: "Con los espejos de las congregadas." Y la Fuente [kiyor] fue hecha con ellos, ya que su función era hacer la paz entre el marido y su mujer. Pues de las aguas que había en su

^{51.} Yirmeyahu 52:21.

^{52.} La palabra נְבוֹב está en estado constructo con respecto a לְחֹת, por lo que su significado literal sería "un hueco formado por tablas".

^{53.} Es decir, el deseo sexual.

^{54.} La expresión הַצְּבָאת, que literalmente significa

[&]quot;[mujeres] congregadas", se deriva de la misma raíz que la palabra אָבָאָא, "legiones", por lo que además de aludir a las mujeres también lo hace a las legiones. Así, pues, esta frase también podría ser entendida en el sentido de "con los espejos de los cuales salieron legiones" (Sifté Jajamim).

^{55.} Shir Hashirim 8:5.

reunieron a la entrada de la Tienda de la Cita.

⁹Hizo el Atrio: en el lado sur, las cortinas del Atrio de lino trenzado, cien codos. ¹⁰Sus pilares veinte, y sus basas veinte, de cobre; los ganchillos de los pilares y sus cinturillas eran de plata. ¹¹En el lado norte, cien codos; sus pilares veinte, y sus basas veinte, de cobre; los ganchillos de su pilares y sus cinturillas eran de plata. ¹²En el lado oeste, cortinas de cincuenta codos;

צְבְאֹּר בָּתַח אָהֶל מּוֹעֵד: ס מַ וַיָּעֵשׁ אֶת־הֶחָצֵר לִפְאַת וֹ נָגָב תַיפְּׂנָה קּלְעֵי הַחָצֵר שֵׁשׁ בְשְּׁוֹר מֵאָה בֵּאַמֵּה: י עַמְּוֹדִיהֶם עֶשְּׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרָים יא וְלִפְאַת צְפוֹן מֵאֵה בְאַפְּה עַמְּוֹדִיהֶם עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים עַמְּוֹדִיהֶם עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחְשָׁת וַנִי הַעַמִּוּדִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים בְּאַפְּה בְּסָף: בְּוֹלְפָאַת־יִם קְלְעִים וְחַמְשֶׁקִיהֶם בְּאַבְּה

- ONKELÓS

לְצַלְּאָה בָּתָרע מַשְׁבָּן זִמְנָא: ס וַעֲבַד זְת דַּרְתָּא לְרוּת עֵבֶר דְּרוֹמָא סְרְדֵי דַרְתָּא דְבוּץ שְׁזִיר מְאָה בְאַמִּין: יִעִמּוּדֵיּא וְכְבּוּשִׁיהוֹן דְּכְסְף: יא וּלְרוּת צִפּוּנָא מְאָה אַמִּין עֵמוּדֵיּא וְכְבּוּשִׁיהוֹן דְּכְסְף: יבּ וּלְרוּת מַעִרְבָּא סְרָדִין תַמְשִׁין בְּאַמִּין בְּאַמִּין וְסִבְּיהוֹן דְּכְסָף: יבּ וּלְרוּת מַעִרְבָּא סְרָדִין תַמְשִׁין בְּאַמִּין בְּאַמִּין וְסִבְּיִהוֹן וְסָמְבֵיהוֹן עָמַוּדֵיּא וְכָבּוּשִׁיהוֹן דְּכְסַף: יבּ וּלְרוּת מַעִרְבָּא סְרָדִין תַמְשִׁין בְּאַמִּין

RASHÍ

מִנְּחשָׁת הַהְּנוּפָה. כַּדְּ דְּרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמְא, וְבֵּן הִּרְגִּם אוֹנְקְלוֹס: בְּמֶחְזְיֵן נְשַׁיָּא, וְהוּא תַרְגוּם שֶׁל מֵרְאוֹת. מירואר"ש בְּלַעֵ"ז. וְבֵן מְצִינוּ בִּישַׁעְיָה: וְהַגְּלְיוֹנִים וישעיה ג:כג), מְתַרְגְּמִינְן וּמֵחְזָיַתָּא: אֵשִּׁר צָּבָאוּ לָהָבִיא נִדְבָּתְן: שֶׁבְּתוֹכוֹ לְמִי שֶׁקּנֵּא לְהּ בַּעְלְהּ וְנִסְתְּרָה.
וְתַדַע לְּדְּ שֶׁהַן מִרְאוֹת מִמְשׁׁ, שֶׁהַרֵי נֶאֱמֵר:
וּנְחשֶׁת הַתְּנוּפָה שִׁבְעִים פָּכֶּר וְגוֹי וַיַּעֵשׁ בְּהּ וְגוֹי ולקמן לח:כט-לא), וְכִיוֹד וְכַנּוֹ לֹא הָוְפְרוּ שָׁם. לַמַדְתַּ שֵׁכֹּא הָיָה נָחשַׁת שֵׁל בִּיוֹר

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

interior se daba de beber a la mujer cuyo marido había tenido celos de ella, advirtiéndole que no se encerrase con otro hombre, a pesar de eso ella se había encerrado. ⁵⁶ Y debes saber que eran espejos concretos, ⁵⁷ puesto que con respecto a la fabricación de los utensilios de cobre se declara: "Y el cobre de la ofrenda era de setenta talentos... y con él hizo, etc." ⁵⁸ Sin embargo, la Fuente y su base no fueron mencionados allí junto con los utensilios hechos con los setenta talentos de cobre. Ello te enseña que el cobre de la Fuente no procedía del cobre de la ofrenda, sino del cobre de estos espejos. Así lo interpretó Rabí Tanjumá. ⁵⁹ Y en el mismo sentido lo tradujo el Targum de Onkelós: בְּמָחְיִנֵּת נְשִׁיָּגִּת, con los espejos de las mujeres. La palabra בְּחָבְּיִתְ בְּשִׁיְנִת de arameo del término hebreo בְּתַּתְּיִנְת espejos". Significa lo mismo que mireors en francés antiguo. ⁶⁰ Y asimismo hallamos escrito en el libro de Yeshayahu que el término procedía el arameo por בְּתְּתִּבְּתִינִים es traducido al arameo por בּתְּתְיִנִים es pejos, término análogo a בּתְתְּתָּבְּת בּמִתְּנִים el termino procedía de arameo por בּתְתְּבָּת בּיִנְיִנִים es pejos, término análogo a בּתְתְּבָּת בּיִנְיִנִים es la traducido al arameo por בּתְתְּבָּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתִּבְּת בַּתְּבָּת בּיִנְתִּבְּת בּיִנְתְּבָּת בְּתַּתְּבָּת בַּתְּבָּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתְבָּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתִּבְּתְבָּת בּיִנְתְּבָּת בְּתְבַּת בּיִנְתִּבְּתְבַּת בּיִנְתִּבְּתְבַּת בּיִנְתְבַּתְבַּת בּיִנְתְּבָּת בְּתְבָּת בּיִנְתִבְּתְבַּת בּיִנְתְּבָּת בּיִנְתְּבָּת בְּתְבָּתְבַּת בּיִנְתְבַּת בּיִנְתְבָּת בּיִנְבְּתְבַּתְבָּת בְּתְבָּתְבָּת בְּיִבְּתְבַּת בּיִבְּתְבַּתְבַּת בּיִבְּתְבָּת בְּתְבַּת בְּיִבְּתְבַּת בְּתְבַּת בְּתְבַּת בְּתְבַּתְבַּת בְּתְבַּתְבַּת בְּתְבַּתְבַּת בְּתְבַּת בּיִבְּת בְּתְבַּת בּיִבְּתְבַּת בְּתַבְּתְבַּת בְּתְבַּת בְּתַבְּתְבַּת בּיִבְּתְבַּת בּיִבְּת בְּתִבְּתְבַּת בְּתַבְּתְבַּת בְּתְבַּת בְּתְבַּת בּיִבְתְּבְתְבַּת בְּתַבְּתְבַּתְבַּת בּ

אָשֶׁר צְבְאוּ / QUE SE REUNIERON. Para aportar su donación.

^{56.} Esto se refiere a la *sotá*. Las "aguas amargas" que se le daban a beber para probar su fidelidad eran extraídas de la Fuente, hecha con estos espejos. Ver al respecto *Bemidbar* 5:17.

^{57.} La palabra מֶּרְאֹת, además de significar "espejos", también denota "imágenes". Rashí explica aquí que מָרָאֹת no eran imágenes, sino

objetos concretos tales como espejos.

^{58.} Infra, vv. 38:29-31.

^{59.} Tanjumá, Pekudé 9.

^{60.} En francés moderno, *miroirs*; en español, "espejos".

^{61.} Yeshayahu 3:23.

sus pilares diez, y sus basas diez; los ganchillos de los pilares y sus cinturillas eran de plata. ¹³En el lado este, cincuenta codos; 14 cortinas de quince codos para un flanco, tres pilares y tres basas; 15 y para el segundo flanco, a ambos lados del portal del Atrio, cortinas de quince codos, tres pilares y ¹⁶Todas las cortinas basas. alrededor del patio eran de lino trenzado; 17 las basas para los pilares, de cobre; los ganchillos de los pilares y sus cinturillas, de plata; el revestimiento de sus capiteles, de plata. Todos los pilares del Atrio tenían filetes de plata.

18 La Pantalla del portal del Atrio era de labor de recamador, de lana turquesa, lana púrpura, lana carmesí y lino, trenzados; de veinte codos de longitud, y la altura —en ancho— era de cinco codos, correspondiéndose con las cortinas del Atrio. 19 Sus pilares eran cuatro; sus basas, cuatro, de cobre; sus ganchillos eran de plata; el revestimiento de sus capiteles y de sus

עַמַּוּדֵיהַם עַשַּׂרָה וָאַדְנֵיהָם עַשַּׂרָה וַוַי הַעַמְּרֵים וַחֲשִּוּקִיהָם כַּסַף: יג וַלְפָאַת קַלַעִים חָמֶשׁ־עַשְּׁרֵה אַמַּה אל־ עמודיהם שה: מ ולכתף השַנִית מִזה ומִזה החצר קלעים חמש עשרה שלשה שַׁה: מוֹ כַּל־קַלְעֵי הַחַצֵר סַבִיב שַשׁ מַשַּׁזֵר: יּי וָהאַדְנִים לַעַמְּדִים נָחֹשָׁת וַוֹּי כסף וחשוקיהם רַאשִׁיהָם כַּסֶף וְהָם מִחְשַׁקִים כַּסֵף כַּל החצר: מפטיר יח ומסך שער מעשה רקם תכלת וארגמן משור ועשרים אַמַה אֹרֶדְ וְקוֹמֶה בִרֹחֲב חַמֵשׁ אַמּוֹת אָרָבַעָה ואדניהם ראשיהם

עמוּדֵיהוֹן עַסְרָא וְסַמְכֵיהוֹן עַסְרָא וְנִי עַמּיּדִיּא וְכְבּוּשִׁיהוֹן הַכְסָף: יג וּלְרוּתַ מִּדּוּמָא מָדִינְחָא תַמְשִׁיוּ אַמִּיוּ הְּכְסָף: יג וּלְרוּתַ מִּדּוּמָא מָדִינְחָא תַמְשִׁיוּ אַמִּיוּ הְּכְסָף: יג וּלְרוּתַ מִּדִּיּמָא מָדִינְחָא תַמְשִׁיוּ מִפֶּא וּמִּבֶּא לְתָרֵע דַּרְתָּא סְרָדִין תֲמֵשׁ עֶסְרֵי אַמִּיוֹ עִמּוּדֵיהוֹן תְּלֶתָא וְסַמְכֵיהוֹן תְּלֶתָא יוּ פְּלָתָא יוּ פְּלָתָא סְתוֹר דְּבוּץ שְׁזִיר: יוּ וְסַמְכֵיָּא לְעֵמוּדֵי דַרְתָּא: יוּ וּבְּרָסָא דְּתְרֵע דַּרְתָּא עוֹבֵּד הְיַבְיּא לְתַמוּדִי דַרְתָּא: יוּ וּבְּרָסָא דְּתְרֵע דַּרְתָּא עוֹבֵּד בִישְׁיהוֹן דְּכְסַף וְאִנּוּן מְסָבְּשִׁיוֹ כְּסַף כָּל עַמוּדֵי דַרְתָּא: יוּ וּבְּרָסָא דְּתְרֵע דַּרְתָּא עוֹבֵּד בִייִרְיִּא וְמַבְּנִע זְּהוֹרָי וּבוּץ שְׁזִיר וְעֻסְּרִיוּן אַמִּין אַרְבָּע נְמִבּיהוֹן דִּכְסָף נְחִבּּי בִישְׁיהוֹן בִּרְכָּא לְחָשָׁא נְוִיהוֹן דְּכְסַף וְחָבּוּי רִישְׁיהוֹן לְּבָּרְא נְמְבִּי בְּרְתָּא וְיִבְּעָ וְחִבּי בְיִים בְּתְבָּא וְבָּבְע זְהוֹרְי וְבָּבְע וְחִבּיי בְיִבְּי וְחָבְּיִי בְּתְבָּא וְבְּבָּע וְחִבּיי בְּרְבָּא וְםְבִּיבִי בְיִבְּי וְחִבּיִם בְישִׁי וְבִּים בְּיִבְּי וְתִבּיי בְּיִבְּיִי בְּיתְבָּא וּצְבָּע וְהִוֹבְייהוֹן אָרְבָּעָא נְחָשָׁא נְוֹיבוּן בְּבְּבִע וְהוֹנִיהוֹן אָרְבָּעָא וְשְׁבִּיבְיתוֹן אַמְיִין בְּיִבְּא וְנִיהוֹן בְּבְּיִים בְּיבְּיִים בְיִבְּיִּים בְישְׁיוּ בְּבְעִים בְּישִׁים בְּישְׁיוּ בְיוֹבְּיִּים בְּיבְבָּע בְּיבִּים בְּיבִּיִים בְּיבְעָּא וּנְבְּיִבְיִים בְּיבְּעָא וְשָׁבְבֵּע בְּיבְּיִבְּיִים בְּיבְּיִבְּיִים בְּיבְּיִבְּיִבְּיִים בְּרְתָּבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיבְּיִים בְּיבְּיִבְּיִים בְּיבְּיִבְים בְּיִבְּיִבְים בְּיבְּיִים בְּיבְיִים בְּרְבָּים בְּיִבְּיִבְיוֹתוֹן בִּיבְים בְּיבְּיִים בְּיבְּיִים בְּיִבְּיִים בְּיבְבָּים בְּבְיבִּים בְּיבְיבְיִים בְּיבְבִים בְּיבְיבְּיִים בְּיִבְּבְּיִים בְּרְבְּיִבְים בְּיבְבִּים בְּיִבְּיִים בְּיבְבְעִים בְּיבְבְעִים בְּיִבְּיִים בְּבְּיִבְּיִים בְּיבְיבְּיִים בְּיבְּיִבְּיִים בְּיבְבְעִים בְּיבְבְעִים בְּיבְבְיבְיִים בְּיבְבּים בְּיבִיבְיים בְּיבְים בְּיבְבְּיִים בְּיבְיִים בְּיבְבְּיִים בְּיִבְבְיִים בְּיבְבְיבְיבְיִים בְּיִבְּיִבְי

- RASHÍ –

(יח) לְעָפַּת קַלְעַי הָחָצֵר. כְּמָדַת קַלְעֵי הֶחְצֵר:

- TRADUCCIÓN DE RASHÍ -

18. לְעָמֵּת קּלְצֵי הָתְּצֵר / CORRESPONDIÉNDOSE CON LAS CORTINAS DEL ATRIO. Es decir, correspondiéndose con la medida de las cortinas del Atrio. 62

62. La palabra לְעְפֵּתוֹ generalmente significa "frente a". Rashí explica que aquí no puede tener ese significado puesto que las cortinas del Atrio no estaban frente a la Pantalla, sino a los lados. Por lo

tanto, su sentido aquí es el de "corresponderse con", refiriéndose a la medida de las cortinas (Sifté Jajamim).

cinturillas era de plata. ²⁰ Todas las	וָחֲשֻׁקֵיהָם בֶּסֶף: כ וְכָל־הַיְתֵדֹּת לַמִּשְׁבֵּן
estacas para el Tabernáculo y para el	
Atrio en derredor eran de cobre.	ילֶחָצֵר סָבָיב נְחְשֶׁת: ס

--- onkelós —

וְכִבּוּשַׁיהוֹן דְּכְסָף: כּ וְכָל סִבּיָא לְמַשְּׁבְּנָא וּלְדַרְתָּא סְחוֹר סְחוֹר דִּנְחָשָׁא:

LISTA DE MITZVOT

Al terminar el precepto se indica el versículo exacto en el que se localiza en el texto de la Torá.

PARASHAT VAYAKHEL

114. Prohibición para la Corte de Justicia de ejecutar penas capitales en Shabat (35:3).